

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

Πτυχιακό Πρόγραμμα Αστυνομικών Σπουδών

Πτυχιακή Εργασία

***«Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς σε διεθνές
επίπεδο και η περίπτωση της Κύπρου»***

ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥ

**Επιβλέπων Καθηγητής
Δρ. Σοφία Χατζίδη**

Απρίλιος 2020

*«Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς σε διεθνές
επίπεδο και η περίπτωση της Κύπρου»*

ΣΤΑΥΡΟΣ ΣΤΑΥΡΟΥ

Επιβλέπων Καθηγητής
Δρ. Σοφία Χατζίδη

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

Πτυχιακό Πρόγραμμα Αστυνομικών Σπουδών

Πτυχιακή Εργασία

Η παρούσα πτυχιακή εργασία υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση πτυχιακού τίτλου σπουδών στο πρόγραμμα Αστυνομικών Σπουδών της Σχολής Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Απρίλιος 2020

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή διατριβή περιγράφει πώς ο διεθνής παράγοντας (Οργανισμός Ο.Η.Ε., Συμβούλιο Ασφάλειας, Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο), γενικά η ανθρωπότητα, προστατεύει την πολιτιστική κληρονομιά της. Επικεντρώνεται στις τέσσερις σημαντικές Συμβάσεις (Χάγης του 1954, Ουνέσκο του 1970, Unidroit του 1995 και Λευκωσίας το 2017) και εξετάζει εάν μπορούν να εφαρμοστούν στις τέσσερις πασίγνωστες υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας (μάρμαρα του Παρθενώνα, δράση του Cesnola στην Κύπρο, ψηφιδωτά της Κανακαριάς και η καταστροφή της Παλμύρας στην Συρία) και γιατί.

Επίσης γίνεται και έρευνα μέσω ερωτηματολογίου ώστε να διαπιστωθεί το φαινόμενο της αρχαιοκαπηλίας στην Κύπρο όπως στατιστικά για την αρχαιοκαπηλία στις ελεύθερες και κατεχόμενες περιοχές. Η έρευνα εξετάζει και το γεγονός εάν υπάρχει συνεργασία με τις κατοχικές δυνάμεις στο θέμα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τα άτομα που ουσιαστικά μου έδωσαν την ευκαιρία να φοιτήσω στο Ανοιχτό Πανεπιστήμιο Κύπρου με το να δημιουργήσουν τον κλάδο των Αστυνομικών Σπουδών. Ένας κλάδος ο οποίος είναι απαιτητικός, ποιοτικός αλλά είναι και συνυφασμένος με τα καθήκοντα που εκτελεί ένας Αστυνομικός. Όσον αφορά την πτυχιακή μου εργασία διάλεξα το θέμα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς γιατί είναι κάτι το οποίο μας αφορά όλους τους ανθρώπους και ειδικότερα τους απανταχού Έλληνες (Ελλάδα, Κύπρο και στο εξωτερικό) που έχουμε περάσει και περνούμε τα πάνδεινα με τις καταστροφές που υπέστη η πολιτιστική μας κληρονομιά.

Θα ήθελα όμως να ευχαριστήσω θερμά την Δρ. Σοφία Χατζίδη, η οποία με μεγάλη της χαρά αποδέχτηκε την πρόταση μου να είναι επιβλέπων καθηγητής αλλά και συνεχώς με συμβούλευε, με καθοδηγούσε ενώ μου παρείχε και τα κατάλληλα εφόδια στο να την διεκπεραιώσω. Επίσης θέλω να ευχαριστήσω την σύζυγο μου Χριστίνα και τα παιδιά μου Ραφαέλα και Γιώργο για την απαιτούμενη υπομονή και ανοχή τους που επέδειξαν για να την διεκπεραιώσω αφού η διεκπεραίωση της μου στερούσε και το λιγοστό οικογενειακό μου χρόνο.

<u>Πίνακας Περιεχομένων</u>	<u>Σελ.</u>
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1</u>	
<u>Εισαγωγή</u>	5-7
1. Εισαγωγή	5
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2</u>	
Έννοιες, Ορισμοί και Ιστορία	8-13
2.1.Ορισμοί και επεξηγηματικές έννοιες	8
2.1.1.Ορισμός της πολιτιστικής κληρονομιάς και τι περιλαμβάνει	8
2.1.2. Ιστορική αναδρομή όρου πολιτιστικής κληρονομιάς	8
2.1.3. Πολιτισμός	9
2.1.4. Πολιτιστικό αγαθό	10
2.1.5. Πολιτιστική γενοκτονία	10
2.1.6. Πολιτιστικός Διεθνισμός και Εθνικισμός	11
2.1.7. Αρχαιοκαπηλία	12
2.1.8. Διακίνηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	12
2.1.9. Σύνδεση πολιτιστικής κληρονομιάς και εθνικής ταυτότητας	12
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3</u>	
Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς	14-23
3.1. Ιστορική αναδρομή	14
3.2. Οι συμβάσεις για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς	16
3.2.1. Η Σύμβαση της Χάγης του 1954	16
3.2.2. Η Σύμβαση της UNESCO του 1970	17
3.2.3. Η Σύμβαση της UNIDROIT του 1995	18
3.2.4. Η Σύμβαση της Λευκωσίας	19
3.3. Ευρωπαϊκή Νομοθεσία	20
3.4. Κυπριακή Νομοθεσία	21
3.3. Σημασία της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς	22
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4</u>	
Υποθέσεις Αρχαιοκαπηλίας	24-33
4. Πασίγνωστες υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας	24
4.1. Η υπόθεση Cesnola	24
4.2. Τα μάρμαρα του Παρθενώνα	26

4.3. Τα ψηφιδωτά της Κανακαριάς	29
4.4. Η καταστροφή της Αρχαίας Πόλης της Παλμύρας	31
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5</u>	
Δράση για την προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς	34-37
5. Ενέργειες για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς	34
5.1. Επιχειρήσεις από Κυβερνητικούς οργανισμούς	34
5.2. Επιχειρήσεις από μη Κυβερνητικούς οργανισμούς	35
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6</u>	
Έρευνα	38-42
6.1. Έρευνα μέσω Ερωτηματολογίου	38
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7</u>	
Ενέργειες Διεθνούς Παράγοντα και κριτική	43-46
7.1. Εφαρμογή των Συμβάσεων - νομοθεσιών και κριτική	43
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8</u>	
Επίλογος	47-50
Συζήτηση - Συμπέρασμα	47
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	51-60
Ελληνική Βιβλιογραφία	51
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία	56
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄	61

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

1. Εισαγωγή

Πολιτιστική κληρονομιά. Δυο λέξεις συνδεδεμένες μεταξύ τους, οι οποίες προσδίδουν εξέχουσα σημασία στους λαούς οι οποίοι έχουν πλούσια πολιτιστική κληρονομιά γεμίζοντας τους με περηφάνια για την καταγωγή τους και δίνοντας τους μια αίσθηση ανωτερότητας απέναντι σε άλλους λαούς.

Ο άνθρωπος από την αρχή της εμφάνισης του στην γη έχει την ακατάπαυστη ενέργεια και δίψα στο να δημιουργήσει. Από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα ο άνθρωπος δεν σταμάτησε να δημιουργεί. Υλικές δημιουργίες όπως μνημεία, κτίσματα, αγάλματα, οπλισμό, αντικείμενα λατρείας καθώς και άυλες δημιουργίες όπως η γλώσσα του, οι παραδόσεις τα οποία μεταφέρονται από γενιά σε γενιά, είναι δημιουργήματα του ανθρώπου όπου εύκολα κανείς μπορεί να αντιληφτεί το επίπεδο του πολιτισμού του.

Φυσικά δεν έχουν όλοι οι λαοί το ίδιο επίπεδο πολιτιστικής κληρονομιάς. Πλούσια πολιτιστική κληρονομιά έχουν οι Έλληνες (Ελλάδα και Κύπρος), η Ιταλία, η Κίνα, η Αίγυπτος, η Ινδία αλλά και η κεντρική και λατινική Αμερική (μέσα από τον πολιτισμό των Αζτέκων και Μάγια). Ο πολιτισμός τον οποίο ανέπτυξαν ξεχωρίζει αρκετά από τους υπόλοιπους. Ακόμα μπορείς εύκολα να ταυτίσεις υλικές και άυλες δημιουργίες με αυτούς τους πολιτισμούς όπως παράδειγμα ο Παρθενώνας με την αρχαία Ελλάδα, οι Πυραμίδες της Γκίζας με την Αίγυπτο με αποτέλεσμα η πολιτιστική κληρονομιά να έχει σημαντικό ρολό στην διαμόρφωση της ταυτότητας τους ως λαός. Ο ρόλος αυτός που διαδραματίζει η πολιτιστική κληρονομιά στην διαμόρφωση της εθνικής ταυτότητας του κάθε κράτους είναι εύκολα αντιληπτό το πόσο σημαντικό είναι για να την προστατέψουμε.

Η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί ίσως ένα μοναδικό «θησαυρό» για το κράτος το οποίο δεν μπορεί να αντικατασταθεί, ούτε να ξαναδημιουργηθεί. Είναι εύκολα αντιληπτό ότι τα δημιουργήματα του ανθρώπου τα οποία εμπίπτουν στην πολιτιστική κληρονομιά είναι εύκολο να καταστραφούν από πολεμικές συρράξεις, από φθορά με το

πέραςμα του χρόνου και από αρχαιοκαπηλία εάν δεν προστατευτούν. Για παράδειγμα ο Παρθενώνας, οι Πυραμίδες της Αιγύπτου, τα ψηφιδωτά της Κανακαριάς όταν καταστραφούν κανείς δεν μπορεί να τα ξαναδημιουργήσει αφού δεν θα έχουν την ίδια πολιτιστική αξία.

Η πολιτιστική κληρονομιά ανήκει σε όλη την ανθρωπότητα και είναι ευθύνη όλων των κρατών να τη προστατεύουν. Για την προστασία της, η διεθνής κοινότητα προχώρησε σε διάφορες συμβάσεις που υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα κράτη να λαμβάνουν μέτρα για την προστασία της. Βέβαια δίστανται οι απόψεις στο ότι η πολιτιστική κληρονομιά ανήκει σε όλη την ανθρωπότητα αφού σε μουσεία σε διάφορα κράτη εκθέτονται πολιτιστικά αγαθά τα οποία είναι δημιουργίες άλλων πολιτισμών άλλων κρατών. Τα εν λόγω μουσεία υποστηρίζουν την ιδέα ότι η πολιτιστική κληρονομιά ανήκει σε όλη την ανθρωπότητα, εκμεταλλεύονται την ιδέα αυτή εκφράζοντας τον πολιτιστικό διεθνισμό ενώ τα κράτη τα οποία ανήκουν αυτές οι δημιουργίες υποστηρίζουν ότι η πολιτιστική κληρονομιά είναι μέρος της πολιτιστικής ταυτότητας τους και ζητούν την επιστροφή τους εκφράζοντας τον πολιτιστικό εθνικισμό.

Όμως παρόλες τις διαφωνίες μεταξύ των κρατών τα οποία εκφράζουν τον πολιτιστικό διεθνισμό ή τον πολιτιστικό εθνικισμό, η διεθνής κοινότητα με την συμμαχία όλων των κρατών πρέπει να φροντίσουν να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία της, το οποίο οφείλουμε ώστε οι υλικές και άυλες δημιουργίες του ανθρώπου που δημιουργήθηκαν μέσα από το πέρασμα των αιώνων να θαυμάζονται από τις νέες γενιές. Αυτό δεν επιδέχεται καμία αμφισβήτηση στο ότι η προσπάθεια προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς πρέπει να γίνεται σε διεθνές επίπεδο αφού υπάρχουν περιπτώσεις όπου ένα κράτος δεν μπορεί να προστατεύσει την πολιτιστική κληρονομιά του λόγω διαφόρων συνθηκών, όπως στην περίπτωση της Κύπρου με τη σύληση της πολιτιστικής κληρονομιάς στα κατεχόμενα και της Συρίας με τις καταστροφές που έγιναν από τα μέλη του ISIS στην αρχαία πόλη της Παλμύρας.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία επιχειρεί να απαντήσει στο ερώτημα εάν οι τέσσερις Συμβάσεις (Χάγη 1954, UNESCO 1970, Unidroit 1995 και Λευκωσίας 2017) εφαρμόζονται στις τέσσερις περιπτώσεις αρχαιοκαπηλίας (μάρμαρα του Παρθενώνα, δράση του Cesnola στην Κύπρο, ψηφιδωτά της Κανακαριάς και η καταστροφή της Παλμύρας στην Συρία) και γιατί. Επίσης μέσω έρευνας επιχειρεί να καταδείξει την

αρχαιοκαπηλία στην Κύπρο (Ελεύθερες και Κατεχόμενες περιοχές) τα τελευταία χρόνια και εάν υπάρχει συνεργασία της Κυπριακής Δημοκρατίας με τις κατοχικές αρχές στο θέμα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η υπόθεση εργασίας είναι ότι οι Διεθνείς Συμβάσεις εφαρμόζονται ανάλογα την ισχύ της αναδρομικότητας και το συμβαλλόμενο κράτος.

Αναλυτικότερα σε αυτήν την μελέτη θα γίνει αναφορά στις ενέργειες της Διεθνούς κοινότητας για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναλυθούν, σύμφωνα με την βιβλιογραφία, τι ορίζεται πολιτιστική κληρονομιά και τι περιλαμβάνει, πολιτισμός, πολιτιστικό αγαθό, πολιτιστική γενοκτονία, πολιτιστικός διεθνισμός και εθνικισμός, αρχαιοκαπηλία, τι είναι διακίνηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και την σύνδεση της με την εθνική ταυτότητα, ενώ θα γίνει μια αναδρομή πώς έχουμε φτάσει στο να χρησιμοποιούμε τον όρο αυτό. Στους πιο πάνω ορισμούς θα αναφερθεί και η σημασία τους για την Κύπρο. Το τρίτο κεφάλαιο θα αναφερθεί σε μια ιστορική αναδρομή της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς και θα γίνει λεπτομερής αναφορά στις 4 σημαντικές Συμβάσεις (Χάγη 1954, UNESCO 1970, Unidroit 1995 και Λευκωσίας 2017) καθώς και ποιες είναι οι ενέργειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Κυπριακής Δημοκρατίας για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα σε νομικά πλαίσια. Ακολούθως στο τέταρτο κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε τις τέσσερις χαρακτηριστικές περιπτώσεις καταστροφής και σύλησης της πολιτιστικής κληρονομιάς (Cesnola, μάρμαρα του Παρθενώνα, ψηφιδωτά της Κανακαριάς και την καταστροφή της Παλμύρας). Στο πέμπτο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στις διάφορες επιχειρήσεις που γίνονται από κυβερνητικές και μη κυβερνητικές οργανώσεις για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Στο έκτο θα παρατεθούν τα ευρήματα της έρευνας που έγινε με ερωτηματολόγιο σχετικά με την σύληση της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Κύπρο (ελεύθερες περιοχές και κατεχόμενα). Στο έβδομο κεφάλαιο θα γίνει κριτική για τις τέσσερις Συμβάσεις εάν εφαρμόζονται ενώ θα εξετάσουμε σε ποιες ενέργειες προχώρησε ο Διεθνής παράγοντας για τις πιο πάνω περιπτώσεις αρχαιοκαπηλίας καθώς και εάν επέβαλλε οποιεσδήποτε κυρώσεις στην Τουρκία η οποία λεηλατεί τη πολιτιστική κληρονομιά στα κατεχόμενα.

Κεφάλαιο 2

Έννοιες, Ορισμοί και Ιστορία

2.1. Ορισμοί και επεξηγηματικές έννοιες

Στο κεφάλαιο αυτό θα ακολουθήσει μια επεξήγηση των όρων και εννοιών γύρω από την πολιτιστική κληρονομιά και ποια η σημασία τους για την Κύπρο καθώς θα γίνει μια ιστορική αναδρομή πως καταλήξαμε να χρησιμοποιούμε τον όρο αυτό.

2.1.1.Ορισμός της Πολιτιστικής κληρονομιάς και τι περιλαμβάνει

Ο όρος πολιτιστική κληρονομιά μπορεί να αποδοθεί στο σύνολο των αγαθών που περιλαμβάνεται στην υλική και άυλη πολιτιστική κληρονομιά. Ο όρος αυτός αναφέρεται σε κινητή πολιτιστική κληρονομιά, όπως πίνακες, γλυπτά, νομίσματα και χειρόγραφα, σε ακίνητη, όπως μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους, υποθαλάσσια όπως ναυάγια, υποβρύχια ερείπια καθώς και σε άυλη πολιτιστική κληρονομιά, όπως προφορικές παραδόσεις, τέχνες και τελετουργίες. Επίσης στον όρο αυτό περιλαμβάνονται και η φυσική κληρονομιά όπως πολιτιστικά τοπία καθώς και την πολιτιστική κληρονομιά σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης (UNESCO, 2019).

Όσον αφορά την πολιτιστική κληρονομιά της Κύπρου κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει το γεγονός ότι είναι πλούσια σε υλική και άυλη κληρονομιά. Στην υλική μπορούν να περιληφθούν οι αρχαιότητες καθώς και μνημεία που έχουν ιστορική σημασία. Στην άυλη περιλαμβάνονται τα ήθη και έθιμα τα οποία μεταφέρονται από γενιά σε γενιά καθώς και παραδόσεις που αφορούν τον χορό και την μουσική. Επίσης σε αυτή μπορεί να συμπεριληφθεί και η παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Ακόμη ενδύματα και αντικείμενα της καθημερινότητας εμπίπτουν στην χρηστική κληρονομιά μας (Σοφοκλέους, 2001).

2.1.2. Ιστορική αναδρομή όρου πολιτιστικής κληρονομιάς

Πώς όμως έχουμε φτάσει στο να χρησιμοποιούμε τον όρο πολιτιστική κληρονομιά; Ιστορικά ξεκίνησε τον 18^{ον} αιώνα στην Γαλλία αφού χρησιμοποιούσαν την γαλλική λέξη *patrimoine*, η οποία μεταφράζεται ως κληρονομιά στα ελληνικά. Αρχικά στην Γαλλία, ο

όρος αυτός χρησιμοποιούταν εντός του στενού κύκλου της οικογένειας. Στην συνέχεια όμως μετά την Γαλλική επανάσταση ο όρος αυτός άρχισε να χρησιμοποιείται σε εθνικό επίπεδο. Αργότερα μετά από διάφορα ψηφίσματα σε διεθνές επίπεδο ο όρος αυτός της πολιτιστικής κληρονομιάς απέκτησε παγκόσμια διάσταση. Η αρχική προσέγγιση του όρου αυτού καθόριζε μόνο υλικά αντικείμενα. Στην συνέχεια όμως λόγω της ικανότητας των αντικειμένων αυτών να διεγείρουν αξίες η κοινωνία οδηγήθηκε στο να αναγνωρίσει και την άυλη πολιτιστική κληρονομιά (Vecco, 2010).

Ο όρος «πολιτιστική κληρονομιά» έκανε την εμφάνιση του για πρώτη φορά σε νομικό κείμενο του 1954 στην Σύμβαση της Χάγης για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς εάν και προηγούμενες Συνθήκες της Χάγης περιλάμβαναν διατάξεις για την προστασία πολιτιστικών μνημείων (Ξένου, 2015). Για την Σύμβαση της Χάγης θα γίνει αναφορά στα επόμενα Κεφάλαια.

Το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα το τι εννοούμε με τον όρο πολιτιστική κληρονομιά έχει αποκτήσει πλέον μεγαλύτερη διεύρυνση. Ο Χάρτης της Βενετίας το 1964 καταρτίστηκε για την αποκατάσταση και συντήρηση μνημείων και αναφέρεται σε «μνημεία και τοποθεσίες». Στην συνέχεια όμως αυτό διευρύνθηκε γρήγορα για να καλύψει την τοπική αρχιτεκτονική, βιομηχανική και οικοδομική κληρονομιά του 20^{ου} αιώνα. Στην σημερινή εποχή προσεγγίζοντας το ζήτημα της πολιτιστικής κληρονομιάς με μια πιο ανθρωπολογική προσέγγιση έχουμε οδηγηθεί στο να την θεωρούμε ως ένα κοινωνικό σκεπτικό πολλών διαφορετικών, πολύπλοκων και αλληλοεξαρτώμενων εκδηλώσεων. (Bouchenaki, 2003).

2.1.3. Πολιτισμός

Ο Βρετανός Εθνολόγος Εντουάρ Μπάρνερτ Τέϊλορ είναι ένας από τους πρώτους που έδωσε ορισμό στο τι σημαίνει πολιτισμός. Σύμφωνα με τον Τέϊλορ «ο πολιτισμός είναι κάτι που περιλαμβάνει τις γνώσεις, τα πιστεύω, την τέχνη, την ηθική, το δίκαιο, τα έθιμα και όλες τις συνήθειες και τις ικανότητες που απέκτησε ο άνθρωπος ως μέλος της κοινωνίας». Ο Τέϊλορ ταύτισε τον πολιτισμό με την κουλτούρα. Οι δυο αυτές έννοιες χρησιμοποιούνται για να αποδώσουν σχεδόν την ίδια έννοια αλλά δεν είναι ταυτόσημες (Φιλίας, 2000: 24).

2.1.4. Πολιτιστικό αγαθό

Η Σύμβαση της Χάγης του 1954 αναφέρεται στην προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης. Για την εν λόγω Σύμβαση, η οποία θα αναλυθεί με περισσότερη λεπτομέρεια στα επόμενα κεφάλαια, καθορίζει τα πολιτιστικά αγαθά σε κινητά ή σε ακίνητα αγαθά τα οποία είναι μεγάλης σημασίας για την πολιτιστική κληρονομιά του λαού. Σε αυτά συμπεριλαμβάνονται τα εξής: α) μνημεία αρχιτεκτονικής, της τέχνης ή της ιστορίας, είτε είναι εκκλησιαστικά ή κοσμικά, οικοδομικά συγκροτήματα με καλλιτεχνικό ή ιστορικό ενδιαφέρον και αρχαιολογικές περιοχές. Επίσης έργα τέχνης, βιβλία, χειρόγραφα, επιστημονικές συλλογές καθώς και αξιόλογες συλλογές αρχείων ή και βιβλίων ή τα αντίγραφα τους, β) Οικοδομήματα στα οποία ο σκοπός τους είναι να διατηρούν ή και να εκθέτουν τα πολιτιστικά αγαθά. Σε αυτά συμπεριλαμβάνονται οι μεγάλες βιβλιοθήκες, τα μουσεία, χώροι όπου προορίζονται να τα προστατεύσουν σε περίπτωση πολέμου και γ) Κέντρα στα οποία περιλαμβάνονται μεγάλη ποσότητα πολιτιστικών αγαθών όπως ορίζονται πιο πάνω (UNESCO, όπως αναφέρεται στην Μπουτσιούκη, 2015).

2.1.5. Πολιτιστική γενοκτονία

Σύμφωνα με τον ορισμό που είχαν δώσει οι εμπειρογνώμονες της UNESCO το 1981, ως πολιτιστική γενοκτονία μπορεί να χαρακτηριστούν οι πράξεις όπου με αυτές μπορείς να στερήσεις το δικαίωμα σε μια εθνοτική ομάδα στο να απολαύσει, να αναπτύξει και να μεταδώσει το δικό της πολιτισμό και γλώσσα σε συλλογικό ή και ατομικό επίπεδο (Schabas, 2000, όπως αναφέρεται στο Χαινόγλου, 2015).

Βασιζόμενοι σε αυτή την έννοια η πολιτιστική γενοκτονία δεν είναι απλά η εξόντωση μια ομάδας ανθρώπων αλλά η εξαφάνιση των πολιτιστικών χαρακτηριστικών της και η εξαφάνιση οτιδήποτε το οποίο συνδέεται με την πολιτιστική ταυτότητα αυτής της ομάδας των ανθρώπων (Χαινόγλου, 2015).

Αυτός ο όρος δεν είναι άγνωστος για την Κύπρο ειδικότερα στην περίπτωση των κατεχόμενων. Οι Τούρκοι από το 1974, μετά την εισβολή, κατέχουν σχεδόν το 40% του νησιού που βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του. Από τότε έχουν επιδοθεί σε μια ανελέητη και συστηματική καταστροφή οποιουδήποτε Ελληνοχριστιανικού στοιχείου που υπάρχει στα κατεχόμενα. Το μίσος που έχουν για τον Ελληνισμό είναι απερίγραπτο. Καταστρέφουν εκκλησιές, τις μετατρέπουν σε τζαμιά ή ακόμα και φάρμες ζώων,

επιδίδονται σε συλήσεις αρχαιολογικών χώρων και εκκλησιών, καταστρέφουν νεκροταφεία και επιδίδονται σε μια συστηματική αλλαγή των κυπριακών τοπωνυμίων δίνοντας τους Τουρκική ονομασία (Στυλιανού, 1987). Αυτές οι ενέργειες των Τούρκων που προσπαθούν να αλλάξουν το πολιτιστικό χαρακτήρα στις περιοχές των κατεχόμενων είναι ένα κλασσικό παράδειγμα της πολιτιστικής γενοκτονίας.

2.1.6. Πολιτιστικός Διεθνισμός και Εθνικισμός

Ο πολιτιστικός διεθνισμός και εθνικισμός είναι δυο διαφορετικές αντιλήψεις για την πολιτιστική κληρονομιά και υποστηρίζονται σθεναρά από διάφορα κράτη με γνώμονα το δικό τους συμφέρον.

Η μια αντίληψη υποστηρίζει ότι τα πολιτιστικά αγαθά είναι συστατικά στοιχεία ενός κοινού ανθρώπινου πολιτισμού. Ανεξάρτητα με το γεγονός από πού προέρχονται ή που βρίσκονται και εκθέτονται ανεξάρτητα από ποιος έχει το δικαίωμα ιδιοκτησίας ή εάν πρόκειται για εθνική δικαιοδοσία. Η άλλη αντίληψη υποστηρίζει ότι είναι μέρος μιας εθνικής πολιτιστικής κληρονομιάς με αποτέλεσμα να αποδίδεται στα πολιτιστικά αγαθά εθνικός χαρακτήρας ανεξάρτητα από το που βρίσκονται ή ποιος τα κατέχει και νομιμοποιεί την απαίτηση για να επιστραφούν τα πολιτιστικά αγαθά στον τόπο καταγωγής τους. Με αυτές τις αντιλήψεις η διεθνής κοινότητα χωρίζεται στα κράτη που προέρχονται τα πολιτιστικά αγαθά και στα κράτη αγοράς (Merryman, 2015).

Οι υποστηρικτές του πολιτιστικού διεθνισμού εκφράζουν και υποστηρίζουν την άποψη ότι η πολιτιστική κληρονομιά ανήκει σε όλη την ανθρωπότητα και ότι γίνεται να διαχωριστεί η πολιτιστική κληρονομιά. Ακόμα υποστηρίζουν ότι η ύπαρξη μιας ελεύθερης αγοράς θα οδηγήσει στην ενδυνάμωση της οικονομίας και ότι το νόμιμο εμπόριο πολιτιστικών αγαθών είναι φραγμός για το παράνομο. Οι υποστηρικτές του πολιτιστικού εθνικισμού εκφράζουν και υποστηρίζουν την άποψη ότι η πολιτιστική κληρονομιά είναι μέρος της πολιτιστικής ταυτότητας του κάθε λαού και ότι μπορεί να κατανοηθεί μόνο μέσα από το περιβάλλον της, φυσικό ή ιστορικό. Επίσης τα πολιτιστικά αγαθά καθορίζουν την πολιτιστική μας ταυτότητα ενώ αντιτίθενται στο δίχως έλεγχο του παγκόσμιου εμπορίου πολιτιστικών αγαθών.

Η Κύπρος είναι μια χώρα με πλούσια πολιτιστική κληρονομιά όπου μέσα από την ιστορία η πολιτιστική της κληρονομιά της έχει ρημαχτεί. Είναι αδιανόητο να μην

υποστηρίζει τον πολιτιστικό εθνικισμό και να επιζητά την επιστροφή των πολιτιστικών της αγαθών.

2.1.7. Αρχαιοκαπηλία

Αρχαιοκαπηλία είναι η κλοπή πολιτιστικών αγαθών από το κράτος στο οποίο δημιουργήθηκαν και είναι ιδιοκτησία του κράτους αυτού με απώτερο σκοπό την εκμετάλλευσή τους για οικονομικό ή άλλο όφελος.

2.1.8. Διακίνηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

Με τον όρο διακίνηση (*lato sensu*) δεν εννοούμε μόνο την μεταφορά ενός συγκεκριμένου πολιτιστικού αγαθού από ένα γεωγραφικό σημείο σε άλλο, αλλά σε αυτόν συμπεριλαμβάνονται και οι συναλλαγές που αφορούν τα πολιτιστικά αγαθά. Βάση αυτής της έννοιας μπορεί να περιληφθεί νοηματικά και η εμπορία καθώς και οι μεταβιβάσεις που γίνονται για τα δικαιώματα κατοχής των πολιτιστικών αγαθών. Με αυτό είναι εύκολα αντιληπτό ότι η διακίνηση συνδέεται με την εμπορία και την μεταβίβαση των πολιτιστικών αγαθών (Δελλής, 2004).

2.1.9. Σύνδεση πολιτιστικής κληρονομιάς και εθνικής ταυτότητας

Η πολιτιστική κληρονομιά έχει άμεση σύνδεση με την εθνική ταυτότητα του κάθε λαού. Είναι εύκολα κατανοητό ότι όταν βλέπεις ή ακούς να μιλούν για τον Παρθενώνα αμέσως το συνδέεις με τον Ελληνισμό ή ακόμα οι Πυραμίδες της Γκίζας αμέσως έρχεται στην σκέψη σου η εποχή των Φαραώ της Αιγύπτου. Η σύνδεση της πολιτιστικής κληρονομιάς με την εθνική ταυτότητα είναι τόσο ισχυρή αλλά συνάμα και τόσο αδύνατη αφού εάν επιτραπεί η καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς ενός λαού είναι σαν να σταματήσει να υπάρχει. Επίσης η πολιτιστική κληρονομιά είναι ένα μοναδικό στοιχείο της ιστορίας της ανθρώπινης κοινωνίας.

Στην Κύπρο διακρίνονται τρία βασικά στοιχεία της πολιτιστικής παράδοσης τα οποία συνδέονται με την εθνική ταυτότητα της, το τοπικό, Ελληνικό και Χριστιανικό. Το τοπικό όπου εμφανίζεται κατά την περίοδο της 7^{ης} χιλιετίας με 13^{ον} αιώνα π.χ. όπου κατά την περίοδο αυτή ο πολιτισμός αναπτύχθηκε με στοιχεία τοπικιστικού χαρακτήρα. Στην συνέχεια κατά την άφιξη των Ελλήνων στην Κύπρο σηματοδοτείται η έναρξη της Μυκηναϊκής εποχής και η πολιτιστική παράδοση της Κύπρου πορεύεται μαζί με τον Ελληνικό πολιτισμό και στην συνέχεια με την ένταξη της Κύπρου στον Χριστιανισμό

οπού υπάρχει μια μεγάλη επιρροή της πολιτιστικής παράδοσης σε αυτό το στοιχείο (Επιτροπή για την διάσωση της Πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου, 1985).

Η περίπτωση της Κύπρου αποτελεί μια μοναδική περίπτωση. Λόγω της γεωγραφικής της θέσης η οποία έχει εξελιχτεί σε κατάρα για το νησί με αποτέλεσμα μέσα από το πέρασμα της ιστορίας να αλλάξει πολλούς κατακτητές. Το ίδιο όμως και οι πολιτιστικοί της θησαυροί (Σιμόπουλος, 2003: 356). Παρόλα αυτά η Κύπρος διατήρησε την εθνική της ταυτότητα.

Κεφάλαιο 3

Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς

3.1. Ιστορική αναδρομή

Από την αρχαιότητα τα έργα τέχνης, μνημεία και άλλοι πολιτιστικοί «θησαυροί» ήταν τα «θύματα» μιας ένοπλης σύρραξης. Σε μια ένοπλη σύρραξη οι νικητές έπαιρναν ως λάφυρα πολιτιστικά αγαθά ή επιδίδονταν σε καταστροφές των πολιτιστικών αγαθών για να ταπεινώσουν τους ηττημένους ενώ ήταν και μια πρακτική ικανοποίησης των νικητών.

Πολλά παραδείγματα καταστροφής πολιτιστικού «θησαυρού» έχουν καταγραφεί στην αρχαιότητα αφού ακόμη από τα αρχαία χρόνια πάντα υπήρχε κίνδυνος καταστροφής του, ειδικότερα στις ένοπλες συρράξεις. Ένα από τα παραδείγματα είναι όταν οι Πέρσες λεηλάτησαν την Αθήνα το 480 π.Χ. καθώς και η λεηλασία της Θήβας από τον Μέγα Αλέξανδρο, το 355 π.Χ. Επίσης κατά την περίοδο της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, οι Ρωμαίοι είχαν επιδοθεί σε μια ανελέητη λεηλασία του πολιτιστικού θησαυρού των κρατών που κατέκτησαν αφού ελκύονταν περισσότερο από την ομορφιά τους και από ποιο είδος υλικού ήταν κατασκευασμένα (Γραμματικάκη - Αλεξίου 2002, όπως αναφέρεται στο Χειριανίδου, 2019).

Οι Ισπανοί κατά την διάρκεια των κατακτήσεων τους στην Κεντρική και Λατινική Αμερική είχαν εφαρμόσει την ίδια τακτική των κατακτητών όπως εφαρμοζόταν στην αρχαιότητα. Μετά την νίκη τους επί των Αζτέκων, το 1521, προέβησαν στην ολοκληρωτική καταστροφή της πόλης Τενοχτιλάν. Οι πολιτισμοί των Μάγια και των Ίνκας είχαν την ίδια τύχη (Μυλωνόπουλος, 2006, όπως αναφέρεται στο Χειριανίδου, 2019).

Κατά την διάρκεια των πολέμων που διέξαγε ο Μέγας Ναπολέοντας, πολλές χώρες οι οποίες ηττήθηκαν από τα Γαλλικά στρατεύματα, έχασαν μεγάλο και σημαντικό μέρος της πολιτιστικής τους κληρονομιάς (Γραμματικάκη - Αλεξίου 2002, όπως αναφέρεται στο Χειριανίδου, 2019).

Στον 20^ο αιώνα κατά την διάρκεια του Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου οι λεηλασίες και οι καταστροφές στους πολιτιστικούς θησαυρούς συνεχιστήκαν. Όμως το αποκορύφωμα στην καταστροφή και στις λεηλασίες στους πολιτιστικούς θησαυρούς ήταν κατά την διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Ειδικότερα οι Ναζί είχαν επιδοθεί σε μια ανελέητη κλοπή έργων τέχνης, όπως π.χ. πίνακες. Ο Αδόλφος Χίτλερ για τον σκοπό αυτό, διόρισε τον Alfred Rosenberg, ο οποίος οργάνωσε και διεύθυνε προσωπικό, το οποίο ήταν υπεύθυνο για την υφαρπαγή χιλιάδων πολιτιστικών αγαθών από μουσεία και βιβλιοθήκες των χωρών που κατάκτησε το Τρίτο Ράιχ. Μέχρι τα μέσα του 1944 το προσωπικό του Alfred Rosenberg είχε υφαρπάξει 21,903 αντικείμενα τέχνης, όπως διάσημους πίνακες (Keane, 2004).

Οι πρώτες προσπάθειες προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς καταγράφονται στον 9^ο αιώνα όπου κατά την διάρκεια της βασιλείας του Κάρολου του Μέγα (Καρλομάγνος) εφαρμόστηκε η αρχή ότι ο πολιτιστικός θησαυρός μόνο με την συναίνεση του κατόχου τους μπορεί να αφαιρεθεί και να μεταφερθεί από το κράτος καταγωγής τους. Κατά την διάρκεια της θητείας του στον παπικό θρόνο, ο Πάπας Πίος Β', είχε θεσπίσει ποινές όπως φυλάκιση ή αφορισμός σε όποιον κατάστρεφε ιστορικά μνημεία (Γραμματικάκη – Αλεξίου, 2002, όπως αναφέρεται στο Χειριανίδου, 2019).

Μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκόσμιου Πολέμου, στις 16/11/1945, ιδρύεται η UNESCO η οποία είναι ένας οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών. Με την ίδρυση της UNESCO θα υιοθετηθεί η προσέγγιση της παγκόσμιας κληρονομιάς και πλέον θα καθιερωθεί η προστασία πολιτιστικών και πνευματικών αγαθών (Υπουργείο Εξωτερικών Ελλάδας, 2015). Ήταν πλέον πασιφανές ότι ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος είχε ξεπεράσει σε αγριότητες τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο καθώς και οι καταστροφές μνημείων, ιστορικών χωρών, οι υφαρπαγές και λεηλασίες πολιτιστικού θησαυρού ήταν εξαιρετικά μεγαλύτερες.

Ακόμα διαπιστώθηκε ότι τα πολιτιστικά αγαθά τα οποία αφαιρούνται από τους αρχαιολογικούς και πολιτιστικούς χώρους, πωλούνταν νόμιμα αφού διακινούνται μέσω διάφορων δικαιοδοσιών και αποκτούνται ως τέχνη από ιδιωτικούς και θεσμικούς συλλέκτες που βρίσκονται στην Ευρώπη και Ασία καθώς και στην Βόρεια Αμερική. Είναι πλέον αποδεκτό ότι για την καταστροφή και σύληση των αρχαιολογικών και πολιτιστικών χώρων φέρει ευθύνη και η διεθνής αγορά αρχαιοτήτων (Brodie, 2005).

Αυτό οδήγησε την UNESCO και την διεθνή κοινότητα γενικότερα στην ανάγκη για την υπογραφή συνθηκών και διεθνών συμβάσεων για προστασία των πολιτιστικών αγαθών. Επίσης διάφορα κράτη προχώρησαν σε νέες νομοθεσίες για προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και προχώρησαν σε υπόγραφες συνθηκών από τις οποίες οι πιο σημαντικές συνθήκες και συμβάσεις θα αναλυθούν στην συνέχεια.

3.2. Οι Συμβάσεις για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς

Στην συνέχεια θα αναλυθούν οι τέσσερις πιο σημαντικές συμβάσεις οι οποίες επικυρώθηκαν από διάφορα κράτη για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

3.2.1. Η Σύμβαση της Χάγης του 1954

Οι καταστροφές στην πολιτιστική κληρονομιά που προξένησε ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος οδήγησε την UNESCO στο να αντιληφτεί ότι χρειάζεται μια συνθήκη η οποία να προστατεύει την πολιτιστική κληρονομιά σε περιόδους ενόπλων συγκρούσεων. Μετά από πρόταση από πλευράς Ολλανδίας και με πρωτοβουλία της UNESCO, η οποία ανέλαβε την ευθύνη για την επεξεργασία του κειμένου, το 1954 συγκαλείται σύνοδος στην Ολλανδική πόλη, Χάγη, η οποία στις 14 Μαΐου οδήγησε στην υπογραφή της «Σύμβασης για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης». Η εν λόγω σύμβαση έμεινε γνωστή ως η Σύμβαση της Χάγης του 1954 (UNESCO, 2018). Αρκετά κράτη κατά τον ίδιο χρόνο υπέγραψαν την Σύμβαση αυτή και τέθηκε σε ισχύ στις 07 Αυγούστου του 1956.

Αποτελεί την πρώτη διεθνή σύμβαση, την οποία υπέγραψαν και υιοθέτησαν αρκετά κράτη και ήταν αποκλειστικά επικεντρωμένη στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς όταν αυτή απειλείτο κατά την διάρκεια πολέμων, ενώ αναφερόταν σε κινητά και ακίνητα πολιτιστικά αγαθά (UNESCO, 2018). Μέσα από την σύμβαση γίνεται αναφορά ότι τα πολιτιστικά αγαθά ανεξάρτητα σε ποιο κράτος ανήκουν, αυτά ανήκουν σε ολόκληρη την ανθρωπότητα και για αυτό πρέπει να τυγχάνουν διεθνούς προστασίας. Όπως έχει αναφερθεί προηγουμένως η Σύμβαση της Χάγης του 1954 εκφράζει την θέση του πολιτιστικού διεθνισμού.

Επίσης κατά την υπογραφή της Σύμβασης μαζί της υιοθετήθηκε ένα Πρωτόκολλο στο οποίο αναφέρεται ότι πρέπει να παρεμποδιστεί οποιαδήποτε εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών από εδάφη τα οποία βρίσκονται υπό κατοχή καθώς και να διασφαλιστεί η επιστροφή των πολιτιστικών αγαθών στα εδάφη και πιο συγκεκριμένα στις χώρες από τις οποίες μετακινήθηκαν (UNESCO, 2020).

Κατά το Πρωτόκολλο το οποίο υπέγραψαν οι συμβαλλόμενες χώρες, χρησιμοποιήθηκε ο όρος πολιτιστική περιουσία και όχι ο όρος πολιτιστική κληρονομιά. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να αφήσει εκτός από την ρύθμιση του πολιτιστικά αγαθά τα οποία όμως περιλήφθηκαν σε άλλες συμβάσεις μέσα στον ορισμό (Ο' Keefe, 1999, όπως αναφέρεται στο Κρανιάς, 2010).

Κατά την διάρκεια των ενόπλων συγκρούσεων που συνέβησαν κατά την δεκαετία του 1980 και στις αρχές της δεκαετίας του 1990 διαπιστώθηκε η ανάγκη ότι η Σύμβαση της Χάγης του 1954 χρειαζόταν κάποιες τροποποιήσεις βελτιωτικού χαρακτήρα για να μπορεί να τεθεί σε εφαρμογή. Με αυτή την ανάγκη το 1991 άρχισε μια αναθεώρηση της Σύμβασης με αποτέλεσμα να καταλήξει στην υιοθέτηση ενός Δεύτερου Πρωτοκόλλου στην Σύμβαση της Χάγης το οποίο υιοθετήθηκε τον Μάρτιο του 1999. Η Ελλάδα και η Κύπρος υιοθέτησαν και υπέγραψαν το σχετικό Πρωτόκολλο κατά τον ίδιο χρόνο. Επίσης η Κύπρος κατά την περίοδο 2007 μέχρι το 2011 ήταν μέλος της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση πολέμου και συνέβαλε στην σύνταξη των κατευθυντηρίων γραμμών για το πώς θα εφαρμοστεί το 2^ο Πρωτόκολλο (Cyprus National Commission for UNESCO, 2020).

3.2.2. Η Σύμβαση της UNESCO του 1970

Η σύμβαση αυτή αναφέρεται στην λήψη μέτρων για την απαγόρευση και παρεμπόδιση της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μεταβίβασης της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών. Η σύμβαση υπογράφηκε στο Παρίσι, Γαλλία (Βουδούρη, 1992). Βασική της αρχή είναι η επιστροφή των πολιτιστικών αγαθών στην χώρα καταγωγής τους (Γεωργιάδης, 2006). Αυτή η σύμβαση εκφράζει την θέση του πολιτιστικού εθνικισμού.

Οι προετοιμασίες για την σύμβαση αυτή είχαν αρχίσει από το 1964. Χαρακτηριστικό ήταν ότι αγοραία κράτη, όπως η Ελβετία και το Ηνωμένο Βασίλειο, απουσίαζαν από τις προετοιμασίες. Το Ηνωμένο Βασίλειο την υπέγραψε μόλις το 2002.

Η σύμβαση αυτή ήταν κοινώς αποδεκτό ότι ήταν μια σωστή και καλή προσπάθεια με σκοπό να μπουν φραγμοί και επιβολή περιορισμών που αφορούν την απερίσκεπτη απόκτηση αγαθών χωρίς να διασφαλιστούν σαφείς κανόνες (Δοξανάκη, 2014).

Όμως η Σύμβαση του 1970, σε αντίθεση με την Σύμβαση του 1954 όπου στα κείμενα της δίνεται συγκεκριμένος ορισμός, υπάρχει διακριτική ευχέρεια στα κράτη τα οποία φυσικά επικύρωσαν την Σύμβαση του 1970 να υιοθετήσουν ένα δικό τους ορισμό στο τι καθορίζουν ως σημαντικό για την τέχνη ή την επιστήμη, την ιστορία, την προϊστορία την αρχαιολογία και την λογοτεχνία με την επιλογή όμως στις απαριθμηθείσες κατηγορίες των κινητών αγαθών να είναι περιορισμένη. Το Άρθρο 3 της Σύμβασης αυτής χωρίς να ξεχωρίζει μεταξύ περιόδου πολέμου ή περιόδου ειρήνης χαρακτηρίζει ως «παράνομες πράξεις, την εισαγωγή, την εξαγωγή και την μεταβίβαση κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών που πραγματοποιούνται κατά παράβαση των νομοθετικών προβλέψεων των κρατών για την εφαρμογή της Σύμβασης». Επίσης η σύμβαση αυτή υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα κράτη να προβούν στην οργάνωση Εθνικών υπηρεσιών για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς (Βέργου, 2016).

Η σύμβαση δεν έδινε την δυνατότητα σε ιδιώτες και ιδρύματα να ανακτήσουν κλεμμένα πολιτιστικά αγαθά μέσα από το δικαστικό σύστημα της χώρας στην οποία εντοπιστήκαν και απέτυχε να δημιουργήσει ένα ενιαίο θεσμικό πλαίσιο. Όμως με την σύμβαση αυτή, η Ευρωπαϊκή Ένωση αφυπνίστηκε και προχώρησε σε διάφορες νομοθεσίες και κανονισμούς.

3.2.3. Η Σύμβαση της UNIDROIT του 1995

Η εν λόγω σύμβαση αναφέρεται για τα κλαπέντα ή τα παρανόμως εξαχθέντα πολιτιστικά αγαθά.

Μετά από πρόσκληση της Ιταλίας διεξήχθηκε στη Ρώμη μεταξύ 07 Ιουνίου μέχρι 24 Ιουνίου του 1995 διπλωματική διάσκεψη για να εγκριθεί η εν λόγω σύμβαση που αφορούσε την διεθνή επιστροφή πολιτιστικών αγαθών που κλαπήκαν ή παράνομα

εξήχθησαν. Η σύμβαση υπογράφηκε από τα συμβαλλόμενα κράτη στις 24 Ιουνίου του 1995. Στο προοίμιο της σύμβασης είναι ξεκάθαρο το πόσο σημαντική είναι η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ώστε να προωθηθεί η κατανόηση μεταξύ των λαών και να διαδοθεί ο πολιτισμός με σκοπό την ευημερία της ανθρωπότητας και την ανάπτυξη του πολιτισμού. Επίσης διαπιστώνεται ανησυχία ότι με το λαθρεμπόριο των πολιτιστικών αγαθών προκαλείται ανεπανόρθωτη ζημιά τόσο στα αγαθά αλλά ακόμη και στην πολιτιστική κληρονομιά των λαών λόγω της σύλησης των αρχαιολογικών τοποθεσιών (UNIDROIT, 2020).

Σύμφωνα με το Άρθρο 1 της σύμβασης αυτή εφαρμόζεται σε αξιώσιμες διεθνούς χαρακτήρα ώστε να αποκατασταθούν τα κλεμμένα πολιτιστικά αγαθά και στην επιστροφή των πολιτιστικών αγαθών τα οποία απομακρύνθηκαν από το χώρο το συμβαλλόμενου κράτους (UNIDROIT, 2020).

Αυτό που επιδίωξε η εν λόγω σύμβαση ήταν η εισαγωγή ενός ενιαίου νομικού πλαισίου μέσω του οποίου οι διαφορές που έχουν τα κράτη στο νομικό σύστημα τους να μην δημιουργούν κενά και να το εκμεταλλεύονται προς όφελος του λαθρεμπορίου πολιτιστικών αγαθών. Η εν λόγω σύμβαση πρόσφερε την δυνατότητα της άμεσης πρόσβασης στα δικαστήρια ενός κράτους από ένα ιδιοκτήτη ή ενός κράτους όπου κλάπηκε ή εξήχθη αντίστοιχα, πολιτιστικό αγαθό.

Η εν λόγω σύμβαση συμπλήρωσε την Σύμβαση της UNESCO το 1970 και είχε σκοπό να διευκρινιστούν διάφορες διατάξεις της, λόγω ασαφειών και γενικεύσεων ενώ λειτουργούσε και επιπρόσθετα της.

3.2.4. Η Σύμβαση της Λευκωσίας

Η Σύμβαση της Λευκωσίας είναι από τις πιο πρόσφατες συμβάσεις για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Είναι η πρώτη διεθνής σύμβαση όπου οι πράξεις κατά των πολιτιστικών αγαθών τιμωρούνται με ποινές. Μετά την οριστικοποίηση της από το Συμβούλιο της Ευρώπης με θέμα «Council of Europe Convention on Offences Related to Cultural Property», η σύμβαση αυτή υπογράφηκε στις 19 Μαΐου του 2017 στην πρωτεύουσα της Κύπρου, Λευκωσία, με αποτέλεσμα να ονομαστεί ως η «Σύμβαση της Λευκωσίας» (Βουλή των Αντιπρόσωπων, 2017).

Η σύμβαση υπογράφηκε αρχικά από έξι χώρες την Κύπρο, Ελλάδα, Σαν Μαρίνο, Μεξικό, Πορτογαλία και Αρμενία. Ο τότε υπουργός Εξωτερικών της Κύπρου, Ιωάννης Κασουλίδης σε δηλώσεις ανέφερε ότι η σύμβαση αυτή είναι ένα σημαντικό βήμα προς τα εμπρός για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και κάλεσε τα κράτη να υπογράψουν και να επικυρώσουν την συνθήκη καταδεικνύοντας την σημασία ότι η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι ευθύνη όλων (Philenews, 2017).

Πιο συγκεκριμένα στην σύμβαση αναγνωρίζεται το γεγονός ότι υπάρχει μια αύξηση των αδικημάτων που έχουν σχέση με τα πολιτιστικά αγαθά και αυτή η αύξηση μπορεί να οδηγήσει στην καταστροφή της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς ενώ με πολλούς τρόπους όπως μέσω διαδικτύου και δημοπρασιών πωλούνταν τα πολιτιστικά αγαθά τα οποία είναι προϊόν παράνομων εκσκαφών, εισαγωγών ή εξαγωγών. Επίσης στην σύμβαση έχει ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι το οργανωμένο έγκλημα ασχολείται με το λαθρεμπόριο πολιτιστικών αγαθών και ως επίσης ότι το παράνομο εμπόριο πολιτιστικών αγαθών είναι πηγή χρηματοδότησης των τρομοκρατικών ομάδων αφού έχουν εμπλοκή σε αυτό (Council of Europe, 2017).

3.3. Ευρωπαϊκή Νομοθεσία

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν θα μπορούσε να μείνει αμέτοχη στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Μετά την Σύμβαση της UNESCO του 1970, η οποία ουσιαστικά την αφύπνισε, η Ευρωπαϊκή Ένωση προχώρησε στην θέσπιση διάφορων νομοθεσιών με απώτερο σκοπό την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση προέβη στην έκδοση δυο κανονισμών οι οποίοι αποσκοπούσαν στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο ένας κανονισμός, ο οποίος ήταν δεσμευτικός, ήταν ο κανονισμός 3911/92 και είχε απώτερο σκοπό την εξασφάλιση στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενός ομοιόμορφου ελέγχου για όλα τα κράτη – μέλη σχετικά με την εξαγωγή των πολιτιστικών αγαθών (Ευρωπαϊκή Ένωση, 1992). Ο άλλος κανονισμός ήταν ο κανονισμός 116/2009 ο οποίος ήταν μια κωδικοποίηση του κανονισμού 3911/92 (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2009).

Επίσης εξέδωσε την οδηγία 2014/60/ΕΕ, η οποία ουσιαστικά κατάργησε την οδηγία 93/7/ΕΟΚ, (Ευρωπαϊκή Ένωση, 1993) βάση της οποίας διευρύνονται και διευκρινίζονται οι ήδη υπάρχοντες κανόνες σχετικά με την επιστροφή όλων των

πολιτιστικών αγαθών, όπου στα κράτη - μέλη θεωρούνται εθνικοί θησαυροί. Τα πολιτιστικά αγαθά πρέπει να είχαν απομακρυνθεί παράνομα από το έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά την 1^η Ιανουαρίου του 1993. Επίσης απαιτείται ώστε να υπάρχει συνεργασία μεταξύ των κρατών - μελών για αποτελεσματικότερη ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τα πολιτιστικά αγαθά τα οποία απομακρύνθηκαν με παράνομες ενέργειες (Eur - Lex, 2014).

Μια άλλη παράμετρος της οδηγίας είναι το κράτος στο οποίο ανήκει το πολιτιστικό αγαθό αφού ενημερωθεί από κράτος - μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωση στο έδαφος του οποίου εντοπίστηκε το αγαθό αυτό, έχει το χρονικό περιθώριο των έξι μηνών για να ελέγξει εάν εμπίπτει στην πολιτιστική του κληρονομιά. Επίσης το κράτος, από το οποίο το αγαθό απομακρύνθηκε με παράνομες ενέργειες, έχει στην διάθεση του 3 χρόνια από την ημερομηνία που ειδοποιήθηκε για τον εντοπισμό του, να ασκήσει αγωγή για την επιστροφή του αγαθού. (Eur - Lex, 2014).

Μια άλλη ενέργεια για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς από ενέργειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι όταν στις 13 Ιουλίου του 2017, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε νέους κανόνες βάση των οποίων πολιτιστικά αγαθά τα οποία με παράνομες ενέργειες εξήχθησαν από το κράτος καταγωγής, να μην επιτρέπεται η εισαγωγή τους εντός του εδάφους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2017).

Ακόμη για την διατήρηση και την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς την συμπεριέλαβε στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της (European Union, 2010).

3.4. Κυπριακή Νομοθεσία

Η Κυπριακή Δημοκρατία γνωρίζοντας τον κίνδυνο που διατρέχει η πολιτιστική κληρονομιά της Κύπρου αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο δεν έμεινε πίσω από τις εξελίξεις και είναι ενεργό μέλος στο διεθνές στερέωμα για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Είναι συμβαλλόμενο μέρος στην Σύμβαση της Χάγης του 1954, στην Σύμβαση της UNESCO του 1970, στην Σύμβαση της UNIDROIT του 1995 και στην Σύμβαση της Λευκωσίας του 2017. Ειδικότερα η Σύμβαση της Χάγης του 1954 είναι εξαιρετικής σημασίας για την Κύπρο λόγω των κατεχόμενων αφού η Τουρκία έχει υπογράψει την

σύμβαση από το 1965. Ο λόγος είναι ότι βάση του Άρθρου 4(3) της Σύμβασης, η κατοχική δύναμη έχει την υποχρέωση να πάρει μέτρα ώστε να εμποδίσει, να σταματήσει ή να απαγορεύσει οποιασδήποτε ενέργειες που στρέφονται κατά της πολιτιστικής κληρονομιάς όπως κλοπές, βανδαλισμούς, καταστροφές (Υπουργείο Εξωτερικών Κύπρου, 2016).

Η πολιτιστική κληρονομιά στην Κύπρο καλύπτεται ακόμη από τον Νόμο περί Αρχαιοτήτων (Νόμος για τις Αρχαιότητες, 2014) ενώ η Κυπριακή Δημοκρατία επικύρωσε και άλλες διεθνείς συμβάσεις που αφορούν την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και την ψήφιση άλλων νόμων.

Η Κυπριακή Δημοκρατία προχώρησε σε υπογραφή συμφωνιών με άλλα κράτη για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Συγκεκριμένα το 2014, προχώρησε σε συμφωνία με την Κίνα στον τομέα της παρεμπόδισης της παράνομης εισαγωγής και εξαγωγής, της κλοπής και της λαθραίας ανασκαφής των πολιτιστικών αγαθών (Κυπριακή Δημοκρατία, 2014). Επίσης μια εξαιρετική συμφωνία για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι η συμφωνία που υπογράφηκε το 2013 μεταξύ της Κυπριακής Δημοκρατίας και του Ελβετικού Ομοσπονδιακού Συμβουλίου που αφορά την εισαγωγή καθώς και τον επαναπατρισμό πολιτιστικών αγαθών (Βουλή των Αντιπρόσωπων, 2013).

3.3. Σημασία της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι εξαιρετικής σημασίας για την διεθνή κοινότητα και όχι μόνο για τα κράτη στα οποία βρίσκεται η πολιτιστική κληρονομιά. Το πόσο σημαντικό είναι να προστατευτεί είναι εύκολα αντιληπτό από την ίδρυση του διεθνούς οργανισμού UNESCO καθώς και διαφόρων συμβάσεων οι κυριότερες από τις οποίες αναφέρθηκαν προηγουμένως.

Σύμφωνα με τις στατιστικές σε διεθνές επίπεδο έχει διαπιστωθεί ότι η αρχαιοκαπηλία και το λαθρεμπόριο πολιτιστικών αγαθών γενικότερα, «φιγουράρει» στην τρίτη θέση μετά φυσικά από το λαθρεμπόριο των ναρκωτικών και του οπλισμού (European Parliament, 2014). Αυτό από μόνο του δείχνει ότι πλέον η αρχαιοκαπηλία αποφέρει δισεκατομμύρια στους λαθρέμπορους με αποτέλεσμα να είναι αναγκαία η προσπάθεια καταπολέμησης της αρχαιοκαπηλίας και της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Επίσης στο ότι στην αρχαιοκαπηλία εμπλέκονται τρομοκρατικές ομάδες όπου τους επιφέρει αρκετά κέρδη με αποτέλεσμα την χρηματοδότηση τρομοκρατικών επιθέσεων εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς πόσο επιτακτική είναι η ανάγκη προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στο επόμενο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στις τέσσερις περιπτώσεις αρχαιοκαπηλίας (μάρμαρα του Παρθενώνα, δράση του Cesnola στην Κύπρο, ψηφιδωτά της Κανακαριάς και η καταστροφή της Παλμύρας στην Συρία).

Κεφάλαιο 4

Υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας

4. Πασίγνωστες υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναφερθούμε σε πασίγνωστες υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας που επισυνέβησαν και οι οποίες καταδεικνύουν το πόσο εύκολο είναι να καταστραφεί η πολιτιστική κληρονομιά ενός λαού. Οι δυο από αυτές διαδραματίστηκαν πριν ακόμα αποφασίσει η ανθρωπότητα ότι η πολιτιστική κληρονομιά πρέπει να προστατευτεί και οι άλλες δυο όταν πλέον είχαν ψηφιστεί διάφορες συμβάσεις για την προστασία της.

4.1. Η υπόθεση Cesnola

Η Κύπρος τελούσε υπό την κατοχή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας από το 1571 μέχρι και το 1878. Κατά την περίοδο αυτή η πολιτιστική κληρονομιά της Κύπρου υπέστη αρκετές καταστροφές. Όμως σε αυτή την περίοδο ξεχωρίζει η εγκληματική δράση του τότε Αμερικανού πρόξενου Luigi Palma di Cesnola ο οποίος όπως θα αναφερθεί στην συνέχεια προξένησε μεγάλη ζημιά στον πολιτιστικό θησαυρό της Κύπρου.

Το 1865 ο Luigi Palma di Cesnola διορίστηκε ως πρόξενος των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής στην Κύπρο. Ο Cesnola ήταν ένας ερασιτέχνης αρχαιολόγος και τυχοδιώκτης, ο οποίος έμελλε να αφήσει ανεξίτηλα το σημάδι του στην καταστροφή του πολιτιστικού θησαυρού της Κύπρου.

Ο Luigi Palma di Cesnola οργάνωσε πολυάριθμες ομάδες, οι οποίες αποτελούνταν από άτομα του ντόπιου πληθυσμού, ο οποίος κατά την εποχή εκείνη δεν είχε κανένα επίπεδο μόρφωσης και προχώρησε σε ανασκαφές σε όλη την επικράτεια της Κύπρου. Συγκεκριμένα κατά την δεκαετία 1865 -1875 επιδόθηκε σε μια ανελέητη επιδρομή στον πολιτιστικό θησαυρό της Κύπρου. Επιδόθηκε σε ανασκαφές οι οποίες ήταν ανοργάνωτες και κανείς δεν τις επόπτευε (Σιμόπουλος, 2003).

Τα στατιστικά από την επιδρομή του στον πολιτιστικό θησαυρό της Κύπρου τρομάζουν και δεν αφήνουν κανένα ασυγκίνητο αφού απλά μόνο το άκουσμα των αριθμών σε γεμίζει με οργή για την εγκληματική δράση του Cesnola.

Συγκεκριμένα ο Cesnola προέβηκε α) Σε ανασκαφές εξήντα πέντε νεκροπόλεων και β) στην σύληση 60,932 τάφων με αποτέλεσμα να αποκομίσει 35, 573 πολιτιστικά αντικείμενα. Από αυτή την βανδαλική επιδρομή στην οποία επιδόθηκε ο Cesnola η λεία που αποκόμισε περιλάμβανε μεταξύ άλλων και τα εξής πολιτιστικά αντικείμενα: α) 2110 αγάλματα, β) 4200 προτομές και κεφαλές, γ) 14240 αγγεία, δ) 1599 χρυσά αντικείμενα, ε) 370 αργυρά αντικείμενα, ζ) 2107 χάλκινα αντικείμενα, η) 146 αντικείμενα από αλάβαστρο και θ) αριθμός πολύτιμων λίθων και διάφορα άλλα. Η τύχη αρκετών από αυτών των πολιτιστικών αντικειμένων είναι άγνωστη (Σιμόπουλος, 2003).

Κάποια από αυτά κατέληξαν σε παγκοσμίου φήμης μουσεία όπως είναι το Fitzwilliam του Κέιμπριτζ και του Λούβρου, τα μουσεία του Βερολίνου και του Μονακό καθώς και το British Museum, αφού ο Cesnola τα πώλησε ή ακόμα τα δώρισε σε αυτά φυσικά και με γνώμονα το δικό του συμφέρον (Σιμόπουλος, 2003).

Όμως τα περισσότερα πολιτιστικά αντικείμενα καταλήξαν στο ιδιωτικό μουσείο Metropolitan της Νέας Υόρκης. Ο Cesnola το 1872 πώλησε 35000 από αυτά τα πολιτιστικά αντικείμενα στο μουσείο Metropolitan υπό τον όρο όπως διοριστεί ισόβιος διευθυντής του το οποίο επέτυχε αφού έμεινε στην εν λόγω θέση μέχρι και το θάνατο του, το 1904 σε ηλικία 72 ετών (Δημητρίου, 2015).

Το ήμισυ της αρχαιολογικής ιστορίας της Κύπρου βρίσκεται καλά φυλαγμένο στις αποθήκες του ιδιωτικού μουσείου Metropolitan της Νέας Υόρκης (Αποστολίδης, 2006).

Το ότι ο Cesnola εργάστηκε ερασιτεχνικά και χωρίς καμία οργάνωση όταν προέβη στις ανασκαφές αυτό καταδεικνύεται μέσα από το βιβλίο του, *Cyprus 1877* αφού ο ίδιος παραδέχεται ότι «...για λόγους σύνεσης δεν δημοσίευσα τίποτα σχετικά με τις ανασκαφές μου εφόσον κατοικούσα στην τουρκική κυριαρχία και δεν είχα την ευκαιρία να εκφράσω τη λύπη μου για την πορεία που ακολούθησα. Δεν θέλω να αμφισβητήσω το ότι (οι ανασκαφές) ίσως δεν διεξήχθησαν σε όλες τις λεπτομέρειες σύμφωνα με τον συνήθη τρόπο που υιοθετήθηκε και υποστηρίχθηκε από τους περισσότερους αρχαιολόγους, αλλά υπήρξαν σοβαρές σκέψεις που δεν είχα την ελευθερία να αγνοήσω» (Cesnola, 1877).

Ο αδελφός του Luigi Palma di Cesnola, Alessandro, όταν πλέον ο Luigi έφυγε από την Κύπρο, ανέλαβε ο ίδιος δράση η οποία όμως δεν είχε την έκταση της καταστροφής που προξένησε η δράση του αδελφού του. Ο ίδιος αφίχθηκε στην Κύπρο το 1873, στην συνέχεια το 1874 εγκατέλειψε την Κύπρο παρά την θέληση του. Κατά το διάστημα που έλειπε από την Κύπρο γνωρίστηκε στην Αγγλία με ένα εύπορο συλλέκτη, τον Edwin Lawrence, ο οποίος τον χρηματοδότησε και επέστρεψε στην Κύπρο τον Ιούλιο του 1876 για να αποκτήσει αρχαιότητες για λογαριασμό του. Ο Alessandro υιοθέτησε τις τακτικές του αδελφού του Luigi όπου άρχισε τις ανασκαφές ενώ αγόραζε και πολιτιστικά αντικείμενα. Ένας από τους εργάτες του έφερε ενδιαφέροντα πολιτιστικά αντικείμενα από την περιοχή της Σαλαμίνας και ο Alessandro στην συνέχεια επικεντρώθηκε στην περιοχή αυτή. Οι ανασκαφές του στην περιοχή της Σαλαμίνας απέφεραν το μεγαλύτερο μέρος της μελλοντικής συλλογής Lawrence – Cesnola (Stanley - Price, 2018).

Η δράση των αδελφών Cesnola άφησε ανεξίτηλα μια μεγάλη «πληγή» στην καρδιά του πολιτιστικού θησαυρού της Κύπρου όμως η μη δράση μέχρι και σήμερα για επανάκτηση των κλεμμένων πολιτιστικών αγαθών δεν θα αφήσει αυτή την «πληγή» να επουλωθεί έστω και λίγο.

4.2. Τα μάρμαρα του Παρθενώνα

Η Ελλάδα, όπως και η Κύπρος, τελούσε και αυτή υπό την κατοχή της Οθωμανικής αυτοκρατορίας από το χρονικό διάστημα του 1453 όταν επήλθε η άλωση της Κωνσταντινούπολης μέχρι και το 1821 με την έναρξη της Ελληνικής επανάστασης και την απελευθέρωση της Ελλάδας από τον Τουρκικό ζυγό. Κατά την περίοδο αυτή όπως συμβαίνει και σε άλλες χώρες οι οποίες ήταν υπό κατοχή της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, όπως για παράδειγμα η Κύπρος, ο πολιτιστικός θησαυρός της Ελλάδας υπέστη αρκετές καταστροφές είτε από λεηλασίες και αρχαιοκαπηλίες, είτε από την μανία του πολέμου.

Ίσως το μεγαλύτερο παράδειγμα αρχαιοκαπηλίας στην Ελλάδα και γενικότερα στον κόσμο, κατά την άποψη της πλειονότητας, είναι η σύληση, η κλοπή, η λεηλασία, η αρχαιοκαπηλία, όπως και ας το ονομάσεις, της αφαίρεσης των μαρμάρων του Παρθενώνα από τον Λόρδο Έλγιν. Ο Παρθενώνας κτίστηκε μεταξύ των 447 – 438 π. Χ. κατά την διάρκεια του χρυσού αιώνα του Περικλή, ο οποίος για να κτιστεί εργάστηκαν αρκετά άτομα μεταξύ αυτών γνωστοί αρχιτέκτονες και γλυπτές, ενώ ξοδεύτηκε και

αρκετό ποσό σε χρυσάφι. Η κατασκευή του είχε και απώτερο σκοπό στο να συμβολίζει την στρατιωτική νίκη των Αθηναίων επί των Περσών (Hamilakis, 1999).

Ο Thomas Bruce ή Λόρδος Έλγιν, όπως είναι γνωστός, ήταν πρόξενος (κατά διαβολική περίπτωση όπως και ο Cesnola) του Ηνωμένου Βασιλείου στην Οθωμανική Αυτοκρατορία κατά την χρονική περίοδο 1801-1812 (Grose, 2019).

Ο ίδιος, λόγω της θέσης του ως πρόξενος και ευνοημένος από το πολιτικό κλίμα της εποχής λόγω του Γάλλο - Τουρκικού πολέμου και την συμμαχίας της Αγγλίας και Τουρκίας, βρέθηκε σε πλεονεκτική θέση για να αποκτήσει ότι ήθελε. Ο ίδιος, αρχικά ήθελε να δημιουργήσει σε εκμαγείο απομιμήσεις των γλυπτών του Παρθενώνα για να διακοσμήσει την έπαυλη του στην Σκωτία. Στην συνέχεια λόγω και της πολιτικής κατάστασης που επικρατούσε και βλέποντας ότι μπορούσε να αρπάξει από τον Παρθενώνα τα αυθεντικά γλυπτά έθεσε το σχέδιο του σε εφαρμογή. Κατά την διάρκεια της εγκληματικής διαδικασίας των ανασκαφών και της απομάκρυνσης των γλυπτών από τον Παρθενώνα, «οπλισμένος» με οθωμανικό φιρμάνι, δηλαδή άδεια από τον Σουλτάνο για τις ανασκαφές, ο Λόρδος Έλγιν επιστράτευσε όλα τα μέσα για να πέτυχει τον σκοπό του. Με δωροδοκίες και απειλές κατόρθωσε να πείσει τους Οθωμανούς αξιωματούχους της Αθήνας να κάμουν τα «στραβά ματιά» και ο ίδιος πέτυχε τον σκοπό του. Μετέφερε τα μάρμαρα του Παρθενώνα στην Αγγλία και τελικά τα πούλησε στο Βρετανικό Μουσείο για το ποσό των 35000 λιρών (Hamilakis, 1999).

Ο Λόρδος Έλγιν απομάκρυνε τμήματα της ζωφόρου και των μετόπων. Η ζωφόρος, η οποία είναι μια οριζόντια λωρίδα ύψους 3 ποδιών μήκους 524 ποδιών απεικόνιζε την Παναθηναϊκή πομπή. Από αυτή αφαιρέθηκαν 247 πόδια. Οι μετόπες, οι οποίες πρόκειται για μια σειρά από ενενήντα δυο τετράγωνων πλαισίων οι οποίες αναπαριστούν διάφορες ιστορικές και μυθικές μάχες. Από αυτές τις ενενήντα δυο, ο Λόρδος Έλγιν απομάκρυνε δεκαπέντε μετόπες η πλειοψηφία των οποίων προέρχονταν από την νότια πλευρά της σειράς του Lapith και του Centaur. Επίσης απομάκρυνε δεκαεφτά αετώματα καθώς και διάφορα αρχιτεκτονικά θραύσματα από τον Παρθενώνα. Κατά την απομάκρυνση ειδικά των μετόπων και της ζωφόρου από τον Λόρδο Έλγιν και το συνεργείο του προξενήθηκαν ζημιές στον Παρθενώνα (Merryman, 1985).

Εάν και υπήρξαν αντιδράσεις για την επιστροφή των μαρμάρων του Παρθενώνα στην γενέτειρα τους, εντούτοις επίσημη διεκδίκηση από την Ελληνική Κυβέρνηση δεν έγινε ποτέ μέχρι το 1983. Η τότε Υπουργός Πολιτισμού, η αείμνηστη Μελίνα Μερκούρη, η όποια είχε γίνει διάσημη από την ταινία *Never on Sunday* του 1960, σε δημοσιογραφική διάσκεψη στο Λονδίνο ζήτησε την επιστροφή των μαρμάρων του Παρθενώνα αναφέροντας ότι τα μάρμαρα είναι η ιστορία και το σύμβολο της Ελλάδας. Το Βρετανικό μουσείο αρνήθηκε την επιστροφή τους (Evans, 2001).

Σε μια δημοσκόπηση στο Ηνωμένο Βασίλειο, η πλειοψηφία των Βρεττανών ψήφησαν υπέρ της επιστροφής των μαρμάρων του Παρθενώνα στην Ελλάδα με αναλογία σχεδόν δυο στους ένα (Ipsos, 1998).

Ακόμα διάσημοι ηθοποιοί προτρέπουν την επιστροφή των μαρμάρων του Παρθενώνα στην Ελλάδα. Όπως με την ευκαιρία της κυκλοφορίας της ταινίας «*The Monuments Men*» οι πασίγνωστοι ηθοποιοί George Clooney και Bill Murray δήλωσαν ότι τα μάρμαρα πρέπει να επιστραφούν στην Ελλάδα (Angouri, 2017).

Η Ελλάδα πλέον προσπαθεί με κάθε τρόπο να επιστραφούν τα μάρμαρα του Παρθενώνα στην Ελλάδα, στην γενέτειρα τους. Το 2013, μετά από αίτημα της Ελλάδας, η UNESCO απέστειλε επιστολή στο Βρετανικό Μουσείο και στην κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου προτείνοντας μια διαδικασία μεσολάβησης στο θέμα της επιστροφής των μαρμάρων του Παρθενώνα αλλά αρνήθηκαν (History Extra, 2015).

Ίσως εάν επιστραφούν τα μάρμαρα του Παρθενώνα στην Ελλάδα στην συνέχεια να ανοίξουν οι «ασκοί του Αιόλου» για την επιστροφή και άλλων πολιτιστικών αγαθών στις χώρες καταγωγής του και είναι ένας σημαντικός λόγος που το Βρετανικό Μουσείο αρνείται την επιστροφή τους. Παραδείγματα είναι, η απαίτηση της Νιγηρίας στο να της επιστραφούν τα εκατοντάδες μπρούτζινα γλυπτά του Benin από το Βρετανικό Μουσείο και από το Μουσείο Quai Branly στο Παρίσι. Επίσης η Αιθιοπία ζητά την επιστροφή των θησαυρών Maqdalala και άλλων πολιτιστικών αγαθών (Grose, 2019).

Κάτι τέτοιο θα ισοδυναμούσε με οικονομική καταστροφή των μουσείων αφού τα περισσότερα πολιτιστικά αγαθά τα οποία εκθέτονται δεν ανήκουν στην χώρα καταγωγής τους.

4.3. Τα ψηφιδωτά της Κανακαριάς

Το 1974 ξέσπασε εμφύλιος στην Κύπρο και η Τουρκία βρίσκοντας την ευκαιρία, αφού οι Έλληνες της Κύπρου ήταν διχασμένοι, εισέβαλε στην Κύπρο κατακτώντας το βόρειο μέρος του πολύπαθου νησιού, το οποίο βρίσκεται ακόμη και σήμερα υπό κατοχή. Αποτέλεσμα ήταν η περιοχή των κατεχόμενων να υποστεί τεράστιες υλικές και φυσικές ζημιές. Από αυτή την καταστροφή δεν ξέφυγε και ο πολιτιστικός θησαυρός της Κύπρου που βρίσκεται στην περιοχή των κατεχόμενων.

Οι Τούρκοι κατακτητές αφού είχαν πλέον ελεύθερο πεδίο στην περιοχή των κατεχόμενων οδηγημένοι από το μίσος που έχουν για τους Έλληνες και συνάμα για την αποκόμιση κέρδους επιδόθηκαν σε μια άνευ προηγούμενου καταστροφή του πολιτιστικού θησαυρού της Κύπρου. Εκτός από τις αρχαιοκαπηλίες προέβησαν σε καταστροφές εκκλησιών και νεκροταφείων. Μετέτρεψαν εκκλησίες σε τζαμιά και σε κτηνοτροφικούς χώρους. Αρχαιολογικοί χώροι και εκκλησίες είχαν υποστεί συλήσεις ενώ ακόμη προέβησαν σε αλλαγές κυπριακών τοπωνυμίων. Οι Τούρκοι κατακτητές προέβησαν σε αυτήν την καταστροφή αγνοώντας παντελώς τις διεθνείς συμβάσεις για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς (Στυλιανού, 1987).

Η πιο πασίγνωστη περίπτωση αρχαιοκαπηλίας στα κατεχόμενα ήταν η περίπτωση με τα ψηφιδωτά της εκκλησίας της Παναγίας Κανακαριάς στην κατεχομένη Λυθράγκωμη η οποία είναι μια χαρακτηριστική περίπτωση της καταστροφής του πολιτιστικού θησαυρού της Κύπρου. Σε αυτή την εκκλησία υπήρχαν ψηφιδωτά τα οποία χρονολογούνται από τον 6^{ον} αιώνα μετά Χριστό και θεωρούνται ανεκτίμητης αξίας.

Το 1979, πέντε χρόνια μετά την εισβολή, η Κυπριακή Δημοκρατία έλαβε πληροφόρηση ότι αρχαιοκάπηλοι σύλησαν την εκκλησία της Κανακαριάς και μέρος των ψηφιδωτών αφαιρέθηκαν από την εκκλησία. Η Κυπριακή Δημοκρατία κατήγγειλε το συμβάν στην UNESCO, στο Συμβούλιο της Ευρώπης και σε άλλους διεθνείς οργανισμούς και αυτό είχε ως αποτέλεσμα να αρχίσει μια υπερπροσπάθεια για επαναπατρισμό τους. Το 1983 η Κυπριακή Δημοκρατία ανέκτησε δυο τμήματα των ψηφιδωτών (μετάλλια). Τα εν λόγω κλεμμένα μετάλλια τα οποία αφαιρέθηκαν από την αψίδα του ναού και τα οποία απεικόνιζαν τον Απόστολο Λουκά και Βαρθολομαίο ανακτήθηκαν μετά την μεσολάβηση ενός Άγγλου εμπόρου τέχνης (Βικέτος, 2015).

Τέσσερα τμήματα των ψηφιδωτών τα οποία απεικονίζουν τα άνω τμήματα του στήθους του Αρχάγγελου Μιχαήλ και της παράστασης της Θεοτόκου και του Χριστού καθώς και μετάλλια τα οποία απεικονίζουν τον Απόστολο Ιάκωβο και τον Απόστολο Ματθαίο, εντοπίστηκαν στην κατοχή της εμπόρου τέχνης και ιδιοκτήτριας γκαλερί, Peg Goldberg. Τα εν λόγω τμήματα εντοπίστηκαν το 1988, στην Ινδιανάπολη των Η.Π.Α. στην κατοχή της Goldberg και από την πρώτη στιγμή η Κυπριακή Δημοκρατία και η εκκλησία της Κύπρου απαίτησαν την επιστροφή τους. Μετά από δικαστική διαμάχη, αφού η Goldberg δεν θέλησε να τα επιστρέψει, το δικαστήριο της εν λόγω πόλης καθώς και το εφετείο του Σικάγο αποφάσισαν να επιστραφούν στον νόμιμο κάτοχο τους, δηλαδή την εκκλησία της Κύπρου. Το 1991 τα τέσσερα τμήματα των ψηφιδωτών επιστράφηκαν στην Κύπρο και βρίσκονται στο Βυζαντινό Μουσείο του Ιδρύματος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ' στη Λευκωσία (Βικέτος, 2015).

Χαρακτηριστικό είναι ότι ο Δικαστής Bauer, πρόεδρος του Αμερικάνικου Εφετείου, όταν εξέδωσε την απόφαση – δικαίωση για την επιστροφή των εν λόγω τεσσάρων ψηφιδωτών ανέφερε τα εξής: *«Μόνο οι χειρότεροι των αχρείων προσπαθούν να αποκομίσουν προσωπικό κέρδος από αυτή τη συλλογική απώλεια. Αυτοί που λεηλάτησαν τις εκκλησίες και τα μνημεία στην πληγείσα από τον πόλεμο Κύπρο, μετέφεραν τα υπολείμματα μακριά και τώρα κάνουν λαθρεμπόριο και τα πωλούν για μεγάλα ποσά, είναι απλώς τέτοιοι παλιάνθρωποι»* (Υπουργείο Εξωτερικών Κύπρου, 2016).

Στην συνέχεια το 1997 εντοπίστηκαν αλλά τμήματα των ψηφιδωτών της Παναγίας της Κανακαριάς. Συγκεκριμένα εντοπίστηκαν τα εξής: ένα τμήμα το οποίο απεικονίζει τον Απόστολο Θωμά (μετάλλιο), ένα τμήμα που απεικονίζει το δεξί χέρι του Αρχάγγελου Μιχαήλ και ένα τμήμα που απεικονίζει το αριστερό χέρι της Παναγίας. Τα πιο πάνω εντοπίστηκαν, μεταξύ άλλων πολιτιστικών αντικειμένων, μετά από σχετική έρευνα της Γερμανικής Αστυνομίας σε αποθήκη του Τούρκου αρχαιοκάπηλου Aydin Dikmen (Επιτροπή για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου, 2002). Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι η Γερμανική Αστυνομία όταν ανακοίνωσε το αποτέλεσμα της έρευνας της ανέφερε για την λεία του Aydin Dikmen ότι είχαν εντοπίσει την μεγαλύτερη συλλογή από κλεμμένα πολιτιστικά αντικείμενα (έργα τέχνης, αρχαία αντικείμενα) εάν εξαιρέσουν τις ανακαλύψεις πολιτιστικών αντικειμένων που είχαν κλέψει οι Ναζί τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (Αποστολίδης, 2006).

Σε άλλα υποστατικά του αρχαιοκάπηλου Aydin Dikmen εντοπίστηκαν εικόνες (260 στο σύνολο), τοιχογραφίες, ψηφιδωτά και χειρόγραφα ένας πολιτιστικός θησαυρός που βίβια συλλύστηκε από την κατεχομένη Κύπρο. Η Κυπριακή Δημοκρατία απαίτησε την επιστροφή τους και μετά από 16 χρόνια δικαστικών διαμαχών μέχρι πρόσφατα, το 2013 συγκεκριμένα, το δικαστήριο στο Μόναχο αποφάσισε να επιστραφούν στην Κύπρο 173 εκκλησιαστικά πολιτιστικά αντικείμενα, μεταξύ αυτών τα εξής: 4 τμήματα ψηφιδωτών από την Παναγιά Κανακαριά τα οποία απεικονίζουν τον Απόστολο Θωμά, το δεξί χέρι του Αρχάγγελου, το χέρι της Θεοτόκου και ένα τμήμα της διακοσμητικής ταινίας (Βικέτος, 2015).

Σύμφωνα με τα αρχεία που διατηρούσε ο αρχαιοκάπηλος Aydin Dikmen διαπιστώθηκε ότι η αποκόλληση των ψηφιδωτών έγινε από εξειδικευμένο συνεργείο το οποίο τήρησε τις διαδικασίες που απαιτούνται στην σύγχρονη επιστήμη της συντήρησης. Ο Aydin Dikmen ενεργούσε πάντοτε με την συνεργασία των Τούρκων κατακτητών (Επιτροπή για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου, 2002).

4.4. Η καταστροφή της Αρχαίας Πόλης της Παλμύρας

Στον Αραβικό χώρο τα περισσότερα αραβικά κράτη ειδικότερα στην Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική, είχαν απολυταρχικά και δικτατορικά καθεστώτα. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα ο λαός να καταπιέζεται και να οδηγηθούμε στην λεγομένη «αραβική άνοιξη». Η αραβική άνοιξη η οποία ονομάστηκε έτσι, αντικατόπτριζε ένα κύμα διαδηλώσεων και εξεγέρσεων ενάντια σε αυτά τα απολυταρχικά καθεστώτα. Η αρχή έγινε στην Τυνησία, όταν η Αστυνομία στις 17/12/2010 επέβαλε πρόστιμο και κατάσχεσε τον εξοπλισμό του μικροπωλητή Muhammad Bouazizi. Ο ίδιος στην συνέχεια ζήτησε τον εξοπλισμό του από την Αστυνομία αλλά του αρνήθηκαν με αποτέλεσμα να αυτοπυρποληθεί ως ένδειξη διαμαρτυρίας και να καταλήξει στην συνέχεια. Αυτό πυροδότησε αντιδράσεις, διαδηλώσεις και διαμαρτυρίες που οδήγησε στην πτώση του καθεστώτος (Κουσκουβέλης, 2012).

Ήταν η αρχή ενός ντόμινο για τα απολυταρχικά καθεστώτα αφού οδήγησε κάποια στην πτώση τους, σε αλλά σε αλλαγές και σε κάποια μάλιστα ακόμα εμφύλιος, όπως είναι η Συρία και η Λιβύη. Δυστυχώς όμως οι εξεγέρσεις αυτές και εμφύλιοι πόλεμοι προκάλεσαν αρκετές καταστροφές στον πολιτιστικό θησαυρό των εν λόγω χωρών και

για την πολιτιστική κληρονομιά η αραβική άνοιξη μπορεί να ονομαστεί και ως «αραβικός εφιάλτης».

Ο εμφύλιος στην Συρία, που ακόμα μαίνεται, καθώς και η αστάθεια του Ιράκ είχε ως αποτέλεσμα το 2014, να εμφανιστεί μια νέα τρομοκρατική ομάδα, η ISIS. Η ISIS εκμεταλλευόμενη την αρχική αποδυνάμωση των Συριακών κυβερνητικών δυνάμεων και την αστάθεια του Ιράκ κατέλαβαν ένα μεγάλο ποσοστό των εδαφών των δυο αυτών χωρών. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να πυροδοτήσει μια άνευ προηγούμενου καταστροφή αρχαιολογικών χώρων, βιβλιοθηκών, αρχείων και άλλων πολιτιστικών θησαυρών ενώ αμέτρητα πολιτιστικά αγαθά κατέληξαν στην μαύρη αγορά.

Δυστυχώς από την μανία των τρομοκρατών της ISIS δεν γλύτωσε η αρχαία πόλη της Παλμύρας. Η αρχαία πόλη της Παλμύρας συγκαταλέγεται ως ένα από τα μνημεία της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO, ήταν μια σημαντική εμπορική πόλη στο δυτικό τμήμα του δρόμου του μεταξιού από τον 1^{ον} αιώνα μ.Χ. μέχρι το δεύτερο μισό του 3^{ου} αιώνα (Gregoratti, 2017). Ονομάζεται και η «νύφη της ερήμου» η οποία είναι κτισμένη σε όαση και βρίσκεται βορειανατολικά της Δαμασκού και νοτιοδυτικά του Ευφράτη. Ένας σταθμός των καραβανιών που διέσχιζαν την έρημο με αποτέλεσμα να επιφέρει πλούτο και ευημερία στους κατοίκους. Η Παλμύρα είναι ένα υπαίθριο μουσείο ιστορίας ενώ στα μνημεία τα οποία σώζονται είναι εύκολα αντιληπτό, ότι είναι επηρεασμένα από Αραμαϊκές, Σημιτικές, Ελληνικές και Ρωμαϊκές επιρροές (Μούλου, 2015).

Τον Αύγουστο του 2015 οι τρομοκράτες της ISIS έφθασαν στην Αρχαία πόλη της Παλμύρας. Απαίτησαν από τον Σύριο αρχαιολόγο Khaled Al – Asaad, τελευταίο φρουρό, της Παλμύρας, να τους υποδείξει τις κρυμμένες αρχαιότητες. Αυτός αρνήθηκε και οι τρομοκράτες τον αποκεφάλισαν. Στην συνέχεια οι τρομοκράτες ανατίναξαν τον ναό Baalshamin καθώς και τον ναό του Bel ενώ κατέστρεψαν και άλλα μνημεία της Παλμύρας (Bergstein, 2016). Επίσης έκλεψαν και κατέστρεψαν διάφορα πολιτιστικά αντικείμενα τα οποία διοχέτευσαν στην μαύρη αγορά. Μεταξύ αυτών κατέστρεψαν και το ηλικίας 2000 χιλιάδων ετών λιοντάρι της Αλ-Λατ, το οποίο βρισκόταν έξω από το μουσείο της Παλμύρας. Τον Μάρτιο του 2016, οι Συριακές κυβερνητικές δυνάμεις ανέκτησαν τον έλεγχο της Παλμύρας και ήρθαν αντιμέτωποι με μεγάλες καταστροφές

και κλοπές που διενήργησαν οι τρομοκράτες της ISIS στο μουσείο της Παλμύρας (Warner, 2016).

Η καταστροφή της Παλμύρας προκάλεσε την οργή και την αγανάκτηση των διεθνών οργανισμών και της UNESCO και χαρακτήρισαν την λεηλασία της Παλμύρας σαν μια πολιτιστική γενοκτονία ή κάθαρση. Η πολιτιστική γενοκτονία βασίζεται στην λογική του ελέγχου και μπορεί να αποτυπωθεί με την φράση «ελέγχεις το λαό, εάν ελέγχεις τον πολιτισμό του». Οι τρομοκράτες της ISIS επιδόθηκαν σε μια μέθοδο η οποία αποσκοπούσε στην πολιτιστική και κοινωνική εξαθλίωση του λαού πιστεύοντας ότι θα αποδώσει περισσότερο από τις κοινές εκτελέσεις στις οποίες διενεργούσαν. Με αυτή την μέθοδο αποσκοπούσαν και προσπαθούσαν να επιτύχουν την αλλοίωση της εθνικής ταυτότητας επιτυγχάνοντας την διακοπή της συνοχής της φυσικής και άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς (Χαινόγλου, 2015).

Οι τρομοκράτες της ISIS είχαν επιδοθεί σε μια συστηματική λεηλασία και κλοπή των αρχαιολογικών χώρων που βρίσκονταν στα εδάφη που κατάκτησαν. Σύμφωνα με την γαλλολιβανέζα αρχαιολόγο Joanne Farchack οι τρομοκράτες της ISIS επιλέγουν στόχους οι οποίοι έχουν μεγάλη αξία και επιδίδονται σε αφαίρεση από τα μνημεία όπως ψηφιδωτά, αγάλματα και ακόμα ολόκληρα κομμάτια. Στην συνέχεια ανατινάζουν τους αρχαιολογικούς χώρους με αποτέλεσμα να μην αφήνουν στοιχεία. Έργα τέχνης τα οποία προέρχονται από την αρχαία πόλη της Παλμύρας διαπιστώθηκε ότι πωλούνται στις αγορές του Λονδίνου. Επίσης αρχαία αντικείμενα από το Ιράκ και την Συρία έχουν κατακλύσει την Ευρώπη με αποτέλεσμα οι τρομοκράτες της ISIS να κερδίζουν μεγάλα ποσά (Μούλου, 2015). Κάποια πολιτιστικά αγαθά από την Παλμύρα κατέληξαν και στην Ελλάδα (CNN Greece, 2018).

Στο κεφάλαιο 7 θα εξεταστεί η εφαρμογή των Διεθνών Συμβάσεων στις πιο πάνω περιπτώσεις αρχαιοκαπηλίας για τις οποίες αναφερθήκαμε.

Κεφάλαιο 5

Δράση για την προστασία πολιτιστικής κληρονομιάς

5. Ενέργειες για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς

Διάφορες ενέργειες γίνονται για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς σε διεθνές και κρατικό επίπεδο, για την προστασία της είτε από κυβερνητικούς οργανισμούς είτε από μη κυβερνητικούς ακόμα και σε ατομικό επίπεδο. Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναφερθούν διάφορες ενέργειες από αυτούς τους οργανισμούς καθώς και τα αποτελέσματά τους.

5.1. Επιχειρήσεις από Κυβερνητικούς οργανισμούς

Οι επιχειρήσεις με την ονομασία «Operation Athena» «και Pandora» έχουν ευρεία κλίμακα καθότι διεξάγονται σε παγκόσμιο και ευρωπαϊκό επίπεδο αντίστοιχα με την συνεργασία διαφόρων κρατών της Ευρώπης και άλλων κρατών σε διεθνές επίπεδο. Αποσκοπούν στον εντοπισμό, κατάσχεση κλεμμένων πολιτιστικών αγαθών και στην σύλληψη και προσαγωγή ενώπιων της δικαιοσύνης των παρανομούντων. Αποτέλεσμα των επιχειρήσεων αυτών είναι η κατάσχεση χιλιάδων πολιτιστικών αγαθών.

Σε μια διάσκεψη της Interpol τον Σεπτέμβριο του 2019 με θέμα την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω της συνεργασίας αναφέρθηκε ότι για το έτος 2018 σε παγκόσμιο επίπεδο, σύμφωνα με τα στατιστικά, καταγγέλθηκαν 8500 αδικήματα, όπου κλάπηκαν περί τα 91 χιλιάδες πολιτιστικά αγαθά. Επίσης οι διωκτικές αρχές έχουν κατασχέσει 223000 πολιτιστικά αγαθά (Interpol, 2019).

Σε μια πανευρωπαϊκή επιχείρηση με την ονομασία «Pandora» συμμετείχαν οι διωκτικές αρχές και τα τελωνεία 18 κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία διεξάχθηκε τον Οκτώβριο μέχρι τον Δεκέμβριο του 2016, είχε απώτερο σκοπό τον έλεγχο της παράνομης εισαγωγής καθώς και διακίνησης στο έδαφος της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τις χώρες Συρίας και Ιράκ οι οποίες βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση. Τον συντονισμό των ενεργειών ανέλαβε η Κυπριακή και Ισπανική Αστυνομία. Μετά το

πέρας της επιχείρησης οι διωκτικές αρχές κατόρθωσαν και κατάσχεσαν 3500 αρχαία αντικείμενα και κλεμμένα έργα τέχνης (κάποια από αυτά είχαν κλαπεί από το αρχαιολογικό μουσείο της Ισπανικής πόλης Μούρθια το 2014) ενώ προχώρησαν στην σύλληψη 75 ατόμων. Η όλη επιχείρηση διεξάχθηκε με την συνδρομή της Interpol και της UNESCO (Σουλιώτης, 2017). Σε αυτή την επιχείρηση η Κυπριακή Αστυνομία κατάσχεσε 1383 πολιτιστικά αγαθά ενώ προέβηκε και σε τρεις συλλήψεις ατόμων (Καλατζής, 2017).

Σε μια άλλη περίπτωση η Κυπριακή Αστυνομία, μετά από σχετικό αίτημα των Αιγυπτιακών αρχών, εντόπισε μετά από αξιολόγηση πληροφοριών ένα αρχαίο πήλινο αγγείο του 13^{ου} αιώνα π.χ. που απεικονίζει τον Ραμσή Β΄ της 19^{ης} δυναστείας της Αιγύπτου, ανεκτίμητης αξίας. Μετά από σχετικές εξετάσεις το εν λόγω αγγείο καθώς και άλλα πολιτιστικά αγαθά τα οποία ανήκουν στην πολιτιστική κληρονομιά της Αιγύπτου παραδόθηκαν στην πρεσβεία της Αιγύπτου στην Κύπρο (Al – Youm, 2017).

Σε μια άλλη επιχείρηση με την ονομασία «Pandora III», η οποία διήρκησε από τις 22 μέχρι τις 30 Οκτωβρίου του 2018, με την συμμετοχή 29 κρατών, όπου οι διωκτικές αρχές και τελωνεία με την υποστήριξη της Interpol, Europol, του παγκοσμίου οργανισμού τελωνείων κατόρθωσαν να κατάσχουν 18000 χιλιάδες πολιτιστικά αγαθά ενώ συνελήφθησαν 59 άτομα. Οι επιχειρήσεις περιλάμβαναν έρευνες σε μουσεία, ιδιωτικές κατοικίες και ακόμα σε οίκους δημοπρασιών καθώς επίσης και ελέγχους σε αερολιμένες, λιμένες και σύνορα. Η πλειοψηφία των πολιτιστικών αγαθών που κατασχέθηκαν ήταν από χώρες της Ευρώπης (μεταξύ και αυτών μια Βίβλος του 15^{ου} αιώνα που κλάπηκε από την Γερμανία πριν 25 χρόνια) ενώ κάποια από τα πολιτιστικά αγαθά προέρχονται από Κολομβία, Αίγυπτο, Μαρόκο και Ιράκ (Interpol, 2019).

5.2. Επιχειρήσεις από μη Κυβερνητικούς οργανισμούς

Ο αγώνας για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς δεν διεξάγεται μόνο από κυβερνητικούς οργανισμούς αλλά και από μη κυβερνητικές οργανώσεις και από ιδιώτες οι οποίες και οποίοι έχοντας αίσθημα ευθύνης προβαίνουν σε ενέργειες ανάκτησης πολιτιστικών αγαθών.

Ένας από αυτούς τους οργανισμούς είναι ο οργανισμός Walk of Truth. Μια από τις επιτυχίες του εν λόγω οργανισμού ήταν η ανάκτηση τεσσάρων τοιχογραφιών. Οι εν

λόγω τοιχογραφίες οι οποίες ήταν τοποθετημένες σε εκκλησίες στις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου κλάπηκαν από αρχαιοκάπηλους. Πρόκειται για δυο τοιχογραφίες από την εκκλησία της Αψινθιώτισσας, ενώ η άλλη κλάπηκε από την εκκλησία της Παρθένου Μαρίας στο χωριό Άσσια. Η τέταρτη τοιχογραφία εάν και διαπιστώθηκε ότι ανήκει στην πολιτιστική κληρονομιά της Κύπρου εντούτοις δεν αναγνωρίστηκε από ποια εκκλησία έχει κλαπεί. Οι πιο πάνω τοιχογραφίες παραδόθηκαν στην Κυπριακή Δημοκρατία μετά από σχετική εκδήλωση που πραγματοποιήθηκε στην Πρεσβεία της Κύπρου στην Χάγη (Walk of Truth, 2019).

Εκτός από κυβερνητικούς οργανισμούς υπάρχουν και ιδιώτες οι οποίοι με ατομικές ενέργειες ή ακόμα και με τη βοήθεια κυβερνητικών οργανισμών προσπαθούν και επιτυγχάνουν την ανάκτηση πολιτιστικών αγαθών όπως είναι ο Κύπριος Χρηστάκης Χατζηπροδρόμου. Δικηγόρος στο επάγγελμα είχε νόμιμη και καταγεγραμμένη συλλογή από περίπου 2000 πολιτιστικά αγαθά, διάφορα αντικείμενα λαϊκής τέχνης καθώς και 22 σπάνιες εικόνες. Ο ίδιος μετά τα γεγονότα του 1963, όπου οι Τουρκοκύπριοι επιδίδονταν σε λαθρανασκαφές και εμπόριο αρχαιοτήτων, άρχισε να αγοράζει πολιτιστικά αγαθά όλων των ειδών τα οποία κάλυπταν από την νεολιθική περίοδο μέχρι την μεσαιωνική και βυζαντινή περίοδο. Την συλλογή αυτή την διατηρούσε στην πόλη Αμμόχωστο όπου και διέμενε ο Χατζηπροδρόμου (Ριτζαλέου, 2016).

Μετά την εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο η συλλογή αυτή έγινε λεία των Τούρκων κατακτητών και αρχαιοκάπηλων «σκορπώντας» την στα περατά του κόσμου, ενώ αρκετά από αυτά κατέληξαν σε μουσεία στα κατεχόμενα. Ο Χατζηπροδρόμου από εκείνη την στιγμή δεν έπαψε να αναζητά την συλλογή του αφού δίνει μάχη για την ανάκτηση τους τα τελευταία 50 χρόνια. Τα τελευταία χρόνια ανέκτησε πίσω 50 πολιτιστικά αγαθά της συλλογής του όπως ο εντοπισμός των έξι ειδώλιων και ένα περιδέραιο από την Χαλκολιθική περίοδο όταν αυτά δημοπρατούνταν στο οίκο Christies, τα οποία ανήκαν στην συλλογή του. Με την βοήθεια της Interpol και της Κυπριακής Δημοκρατίας του επιστράφηκαν. Επίσης το 1998 στο Μόναχο, στην κατοχή του Τούρκου Αρχαιοκάπηλου Aydin Dikmen εντοπίστηκε ένα πήλινο ειδώλιο βρέφους σε λίκνο το οποίο χρονολογείται στην Μέση εποχή του Χαλκού καθώς και αρχαία αντικείμενα κάποια από τα οποία ήταν από την συλλογή του Χατζηπροδρόμου. Μετά από δικαστική μάχη 20 ετών και με την βοήθεια του Τμήματος Αρχαιοτήτων Κύπρου τα

αντικείμενα επιστράφηκαν στον Χατζηπροδρόμου. Ο ίδιος δώρισε το πήλινο ειδώλιο βρέφους στο Τμήμα Αρχαιοτήτων (Ριτζαλέου, 2016).

Κεφάλαιο 6

Έρευνα

6.1. Έρευνα μέσω Ερωτηματολογίου

Όπως έχει αναφερθεί στην εισαγωγή ένας από τους στόχους της παρούσας πτυχιακής ήταν να γίνει επί τόπου ποιοτική και ποσοτική έρευνα μέσω ερωτηματολογίων και συνεντεύξεων με σκοπό την άντληση στατιστικών από μουσεία, τμήμα αρχαιοτήτων και Γραφείο Καταπολέμησης Παράνομης Κατοχής και Διακίνησης Αρχαιοτήτων για να διαπιστωθεί η έκταση της αρχαιοκαπηλίας στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια (Ελεύθερες περιοχές και Κατεχόμενες).

Δυστυχώς λόγω της εξάπλωσης του ιού Covid-19 ανά το παγκόσμιο και της απαγόρευσης κυκλοφορίας στην Κύπρο, πάρα μόνο για εξαιρετικές περιπτώσεις, αποστάλθηκε ερωτηματολόγιο στην Αστυνομία Κύπρου και συγκεκριμένα στο αρμόδιο γραφείο, το Γραφείο Καταπολέμησης Παράνομης Κατοχής και Διακίνησης Αρχαιοτήτων, ώστε να αντληθούν τα κατάλληλα στατιστικά καθώς και ποιες είναι οι δραστηριότητες του εν λόγω γραφείου και της Αστυνομίας Κύπρου γενικότερα για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η μεθοδολογία της έρευνας θα βασιστεί σε ερωτηματολόγιο με ημί - δομημένου τύπου ερωτήσεις, το οποίο θα αποσταλεί ηλεκτρονικά στους συμμετέχοντες και αφού συμπληρωθεί θα σταλεί εκ νέου ηλεκτρονικά στον ερευνητή.

Το ερωτηματολόγιο θα έχει την μορφή την οποία παραθέτουμε πιο κάτω με απλές και κατανοητές ερωτήσεις. Κατόπιν τηλεφωνικής επικοινωνίας με τον υπεύθυνο του Γραφείου Καταπολέμησης Παράνομης Κατοχής και Διακίνησης Αρχαιοτήτων το ερωτηματολόγιο του αποστάλθηκε ηλεκτρονικά στις 27/03/2020 και του δόθηκε χρόνος 15 ημερών να απαντήσει στις ερωτήσεις.

Ημί - Δομημένο ερωτηματολόγιο.
1. Εάν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία για τις υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια;
2. Εάν υπάρχουν περιπτώσεις όπου εντοπίστηκαν στην Κύπρο πολιτιστικά αγαθά άλλων χωρών και τι απέγιναν;
3. Εάν υπάρχει συνεργασία με άλλες χώρες;
4. Εάν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία για το μέγεθος της αρχαιοκαπηλίας στα κατεχόμενα;
5. Εάν υπάρχει συνεργασία με τις κατοχικές αρχές σχετικά με θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς και εάν ναι σε ποιες και πόσες περιπτώσεις συνεργαστήκαμε;
6. Εάν έχουμε καταγγείλει την Τουρκία αφού παραβιάζει την Συνθήκη της Χάγης του 1954 για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στα κατεχόμενα και εάν τις έχουν επιβληθεί κυρώσεις;
7. Ποιες είναι οι δραστηριότητες του εν λόγω γραφείου και της Κυπριακής Αστυνομίας γενικότερα σε σχέση με την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς;

Την 07/04/2020 το ερωτηματολόγιο αποστάληκε ηλεκτρονικά στον ερευνητή από τον υπεύθυνο του Γραφείου Καταπολέμησης Παράνομης Κατοχής και Διακίνησης Αρχαιοτήτων συμπληρωμένο.

Με την άντληση των αποτελεσμάτων της έρευνας διαπιστώθηκαν τα εξής: Το Γραφείο Καταπολέμησης Παράνομης Κατοχής & Διακίνησης Αρχαιοτήτων διατηρεί συνεργασία με διάφορες εξειδικευμένες μονάδες που ασχολούνται με την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς όπως η ανταλλαγή πληροφοριών. Κάποιες από αυτές είναι η Interpol, Europol, FBI, UNESCO, WCO, ΟΑΣΕ καθώς και οι Αστυνομικές αρχές σε παγκόσμιο επίπεδο (Αστυνομία Κύπρου, 2020).

Επίσης η συνεργασία επεκτείνεται και στον τομέα της εκπαίδευσης αφού μέλη της Κυπριακής Αστυνομίας λαμβάνουν μέρος σε σεμινάρια τα οποία έχουν ως θέμα την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών. Η εκπαίδευση επεκτείνεται και σε τοπικό επίπεδο αφού μέλη της Αστυνομίας παίρνουν μέρος σε εκπαιδεύσεις στην Αστυνομική Ακαδημία Κύπρου, οι οποίες οργανώνονται με την συνεργασία της Ιταλικής Αστυνομίας και συγκεκριμένα της ειδικής μονάδας των

Καραμπινιέρων. Επίσης η Κυπριακή Αστυνομία αναλαμβάνει επιχειρήσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών έχοντας επιτύχει εξαιρετικά αποτελέσματα όπως π.χ. Operation Pandora (Αστυνομία Κύπρου, 2020).

Σε Παγκύπριο επίπεδο το εν λόγω γραφείο διατηρεί συνεργασία με άλλους φορείς κυβερνητικούς και μη κυβερνητικούς. Κάποιοι από αυτούς τους φορείς είναι το Τμήμα Αρχαιοτήτων, το Τμήμα Τελωνείων (Κυβερνητικοί φορείς) καθώς και η Εκκλησία της Κύπρου, Ιδιωτικοί συλλέκτες, Μοναστήρια (Μη Κυβερνητικοί φορείς) και άλλοι διάφοροι φορείς (Αστυνομία Κύπρου, 2020).

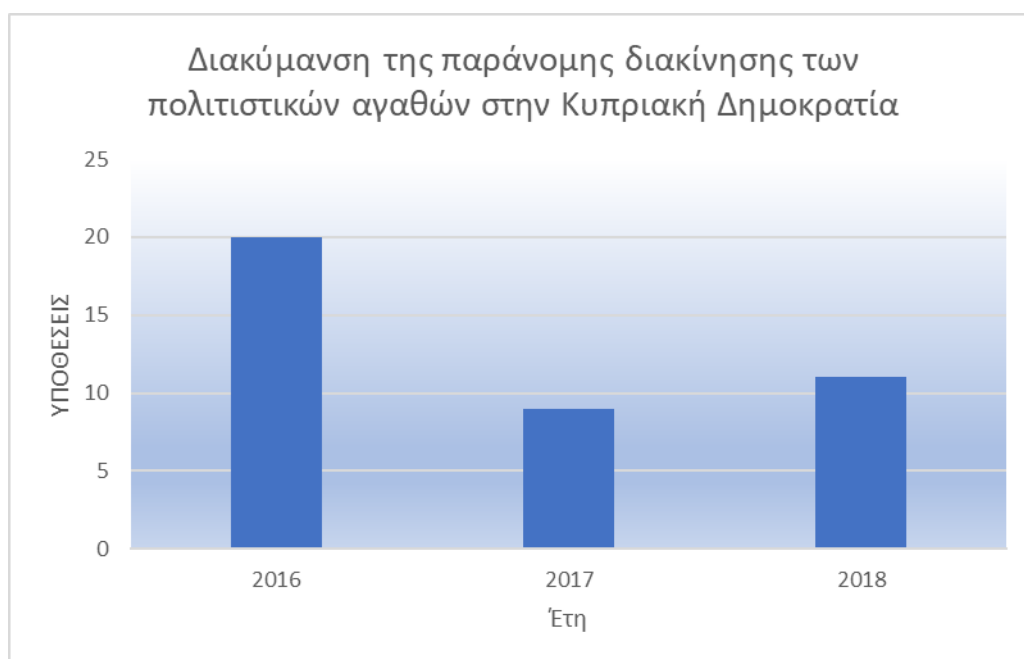
Στο πλαίσιο της αστυνομικής συνεργασίας με άλλες χώρες, η Κύπρος επικύρωσε και υπόγραψε διάφορες συμφωνίες για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και σε αυτές τις συμφωνίες περιλαμβάνεται και η συνεργασία για την καταστολή της παράνομης διακίνησης έργων τέχνης και αρχαιοτήτων (Αστυνομία Κύπρου, 2020).

Με αυτές τις συνεργασίες έγινε κατορθωτός ο επαναπατρισμός κλεμμένων πολιτιστικών αγαθών κυπριακής καταγωγής στους νόμιμους ιδιοκτήτες τους καθώς και επιστροφή πολιτιστικών αγαθών που εντοπίστηκαν στην Κύπρο στις χώρες καταγωγής τους. Την τελευταία εικοσαετία η Interpol Κύπρου ασχολήθηκε με αρκετές περιπτώσεις πολιτιστικών αγαθών τα οποία κλάπηκαν ή εξάχθηκαν παράνομα από την Κύπρο (Αστυνομία Κύπρου, 2020).

Όσον αφορά την συνεργασία με τις κατοχικές αρχές για θέματα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς αυτή είναι ανύπαρκτη. Επίσης δεν υπάρχουν στοιχεία για υποθέσεις που έχουν διερευνηθεί ή εάν έχουν διερευνηθεί καθόλου. Ο μόνος τομέας συνεργασίας της Κυπριακής Δημοκρατίας με τις κατοχικές αρχές είναι στη ανταλλαγή κάποιων πληροφοριών μέσω της Δικαιοδικής ομάδας για την εγκληματικότητα σε κάποιους τομείς αλλά αυτό δεν αφορά τις υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας. Η Κύπρος έχει καταγγείλει την Τουρκία για το ότι παραβιάζει την Σύμβαση της Χάγης του 1954 αλλά μέχρι στιγμής δεν τις έχουν επιβληθεί κυρώσεις (Αστυνομία Κύπρου, 2020).

Παρακάτω παραθέτουμε ένα κατάλογο που αφορά τις υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας που καταγγέθηκαν στην Κύπρο για τα έτη 2016, 2017 και 2018 ως σύνολο και για κάθε επαρχία ξεχωριστά.

ΑΡ. ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ ΑΝΑ ΕΠΑΡΧΙΑ ΚΑΙ ΕΤΟΣ			
	2016	2017	2018
ΛΕΥΚΩΣΙΑ	1	2	2
ΛΕΜΕΣΟΣ	7	4	2
ΛΑΡΝΑΚΑ	5	1	1
ΠΑΦΟΣ	5	1	4
ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ	2		1
ΜΟΡΦΟΥ		1	1
ΣΥΝΟΛΟ	20	9	11

Κάνοντας μια ανάλυση του πίνακα και του γραφήματος εύκολα μπορεί να διαπιστώσει κανείς ότι το φαινόμενο της αρχαιοκαπηλίας υπάρχει στην Κύπρο αλλά όχι σε μεγάλο βαθμό ενώ είναι μειωμένο σε σύγκριση με το 2016. Ο πίνακας και το γράφημα αφορά τον αριθμό υποθέσεων που καταγγέθηκαν στις ελεύθερες περιοχές.

Αναλύοντάς τον πίνακα και το γράφημα διαφαίνεται μια μείωση των εγκλημάτων αυτών χωρίς όμως η έρευνα να καταδεικνύει τα αίτια της μείωσης. Στις Επαρχίες

Λευκωσίας και Αμμοχώστου οι υποθέσεις παραμένουν στα ίδια επίπεδα ενώ στις Επαρχίες Λεμεσού και Λάρνακας διαπιστώθηκε ότι υπάρχει μια κατακόρυφη μείωση (από 7 υποθέσεις σε 4 και 1 για Λεμεσό και από 5 υποθέσεις σε 1 και 1 για Λάρνακα. Στην Πάφο εάν και μειωθήκαν το 2017, το 2018 υπάρχει μια αύξηση (από 5 υποθέσεις σε 1 και 4). Δυστυχώς δεν δοθήκαν πληροφορίες για το ποια ακριβώς πολιτιστικά αγαθά αφορούν τις υποθέσεις αυτές (αρχαιότητες, βυζαντινές εικόνες και άλλα) αφού κάτι τέτοιο θα απαιτούσε έρευνα σε βάθος όπως π.χ. ο φυσικός έλεγχος όλων των ποινικών φακέλων για να ελεγχθούν τα τεκμήρια της υπόθεσης. Ίσως αυτό αποτελέσει αντικείμενο έρευνας στο μέλλον ώστε να διαπιστωθεί εάν οι αρχαιοκάπηλοι στοχεύουν σε συγκεκριμένα είδη πολιτιστικών αγαθών.

Επίσης διαφαίνεται η εφαρμογή των Διεθνών Συμβάσεων στην Κυπριακή Δημοκρατία καθώς αυτή η εφαρμογή αποδεικνύεται μέσα από τις ενέργειες και τις συνεργασίες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο του Γραφείου Καταπολέμησης Παράνομης Κατοχής & Διακίνησης Αρχαιοτήτων. Σε αντίθεση με την Τουρκία και τις κατοχικές δυνάμεις όπου δεν υπάρχει συνεργασία για θέματα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η έρευνα έχει καταδείξει την έλλειψη στοιχείων για το μέγεθος αρχαιοκαπηλίας στα κατεχόμενα (αριθμός υποθέσεων, άτομα που εμπλέκονται) ενώ η ανυπαρξία συνεργασίας για το εν λόγω θέμα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς καταδεικνύει την σοβαρότητα του θέματος και του κινδύνου όπου βρίσκεται η πολιτιστική κληρονομιά της Κύπρου και αποτελεί αντικείμενο για μελλοντική έρευνα (π.χ. διερεύνηση εάν υπάρχουν φορείς προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς στα κατεχόμενα και ποιος ο ρόλος τους).

Κεφάλαιο 7

Ενέργειες διεθνούς παράγοντα και Κριτική

7.1. Εφαρμογή των συμβάσεων - νομοθεσιών και κριτική

Όπως έχουμε αναφερθεί πιο κάτω θα γίνει προσπάθεια να αναλυθεί εάν οι συμβάσεις στις οποίες αναφερθήκαμε πριν και πρόκειται για την Σύμβαση της Χάγης 1954, την Σύμβαση της UNESCO του 1970, την Σύμβαση της Unidroit του 1995 και την Σύμβαση της Λευκωσίας του 2017 μπορούν να εφαρμοστούν στις περιπτώσεις αρχαιοκαπηλίας που αναφερθήκαμε προηγουμένως ενώ θα αναφερθεί πώς έδρασε ο διεθνής παράγοντας στις πιο πάνω περιπτώσεις.

Κατά αρχήν οι πιο πάνω συμβάσεις έχουν ένα πολύ σημαντικό και ίσως είναι το κυριότερο τους μειονέκτημα. Καμιά από τις συμβάσεις δεν έχει αναδρομική ισχύ. Αυτό από μόνο του, αποστερεί το δικαίωμα στις χώρες να διεκδικήσουν τα πολιτιστικά τους αγαθά μέσω της νομικής οδού και να επιβληθούν κυρώσεις στην χώρα κατοχής εάν αυτά έχουν απομακρυνθεί από την επικράτειά τους πριν την εφαρμογή των Συμβάσεων.

Αυτό το μειονέκτημα αποστερεί το δικαίωμα από την Ελλάδα και την Κύπρο την δυνατότητα να διεκδικήσουν την πολιτιστική τους κληρονομιά όσον αφορά τις περιπτώσεις του Λόρδου Έλγιν με τα μάρμαρα του Παρθενώνα και την εγκληματική δράση του Cesnola. Εάν και στις περιπτώσεις αυτές οι δυο αυτές χώρες βρίσκονταν υπό την κατοχή της Οθωμανικής αυτοκρατορίας εντούτοις η Σύμβαση της Χάγης του 1954, η οποία έχει εφαρμογή στις περιπτώσεις ένοπλης σύρραξης και κατοχής, σε αυτές τις περιπτώσεις δεν εφαρμόζεται για τον απλούστατο λόγο αφού δεν έχει αναδρομική ισχύ. Ως επίσης και οι άλλες συμβάσεις δεν έχουν αναδρομική ισχύ. Επίσης και εάν είχε αναδρομική ισχύ πως θα μπορούσαν να επιβληθούν κυρώσεις στην Οθωμανική αυτοκρατορία αφού πλέον αυτή δεν υφίσταται; Στις περιπτώσεις αυτές δεν υπήρχε καμία πρωτοβουλία του διεθνούς παράγοντα παρά μόνο κάποιες προσπάθειες της Ελλάδας όταν πρότεινε μια διαδικασία μεσολάβησης για την επιστροφή των μαρμάρων του Παρθενώνα (History Extra, 2015). Για την περίπτωση της εγκληματικής δράσης του

Cesnola δεν έγινε καμία ενέργεια είτε από το Διεθνή Παράγοντα ούτε από την Κυπριακή Δημοκρατία το οποίο είναι ανεπίτρεπτο.

Όμως εάν εμπίπτουν στο χρονικό πλαίσιο οι Συμβάσεις αυτές εφαρμόζονται ή εφαρμόζονται επιλεκτικά;

Εξετάζοντας την περίπτωση της καταστροφής της Παλμύρας που συνέβη το 2015 η οποία εμπίπτει στο χρονικό πλαίσιο όλων των πιο πάνω συμβάσεων οι εν λόγω συμβάσεις βρίσκουν απόλυτη εφαρμογή εκτός φυσικά από την Σύμβαση της Λευκωσίας η οποία επικυρώθηκε το 2017. Το ISIS όμως είναι μια τρομοκρατική οργάνωση η οποία δεν έχει ούτε κρατική ούτε νομική οντότητα. Βάση αυτού του γεγονότος οποιαδήποτε σύμβαση ανθρωπιστικού δικαίου δεν μπορεί να εφαρμοστεί. Ακόμα σε αυτή την περίπτωση το καταστατικό του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου δεν μπορεί να εφαρμοστεί άσχετα εάν αυτό δεν επικυρώθηκε από την Συρία (Χαινόγλου 2015).

Στην περίπτωση της Παλμύρας εάν και το Συμβούλιο Ασφάλειας προχώρησε σε σωστές ενέργειες όμως πραγματοποιήθηκε μια αδικαιολόγητη καθυστέρηση στην λήψη των αποφάσεων για να παρθούν τα κατάλληλα μέτρα. Με την απόφαση 2199/2015 υποχρέωσε τα κράτη τα οποία είναι μέλη του οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών να προβούν στις κατάλληλες ενέργειες ώστε να αποτρέψουν το εμπόριο πολιτιστικών αγαθών και όποιων άλλων εμπορευμάτων από τις χώρες που ενεργεί η τρομοκρατική ομάδα της ISIS (United Nation Security Council, 2015). Επίσης θετικό είναι το γεγονός ότι σε κάποια από τα μέτρα μπορεί να περιληφθούν και ενέργειες στρατιωτικού χαρακτήρα με απώτερο σκοπό την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Συρίας (Χαινόγλου, 2015).

Επίσης η UNESCO με σκοπό την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Συρία καθώς και στις γειτονικές χώρες που υφίστανται καταστροφές της πολιτιστικής κληρονομιάς προχώρησε το 2014 στην υιοθέτηση ενός προγράμματος για την προστασία της το οποίο περιλάμβανε την καταγραφή της κατάστασης πολιτιστικής κληρονομιάς, το περιορισμό της πολιτιστικής καταστροφής καθώς και την στήριξη σε υλικό, εκπαίδευση στην αστυνομία και άλλων οργανώσεων κατά και μετά το τέλος της σύρραξης (Νικηταρά, 2017).

Όμως εάν και στην περίπτωση της καταστροφής της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Συρία και γενικότερα στην Μέση Ανατολή ο Διεθνής παράγοντας έλαβε έστω και δράση εντούτοις στην περίπτωση της Κύπρου είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι είναι ανύπαρκτος.

Η Τουρκία η οποία είναι συμβαλλόμενο μέρος της σύμβασης της Χάγης του 1954 για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς σε περίπτωση ένοπλης σύρραξης, η οποία η ίδια την επικύρωσε το 1965 καθώς και της Σύμβαση της UNESCO του 1970 «για τους Τρόπους Απαγόρευσης και Παρεμπόδισης της Παράνομης Εισαγωγής, Εξαγωγής και Μεταβίβασης Ιδιοκτησίας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» επιλέγει τη μη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις που εναπόκειται σε αυτή ως συμβαλλόμενο κράτος στις δυο εν λόγω συμβάσεις και συνεχίζει απτόητη την καταστροφή και την λεηλασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου με συστηματικό τρόπο (Κυπριακή Δημοκρατία, 2020). Η Τουρκία δεν λαμβάνει τα απαιτούμενα μέτρα για αποτροπή της καταστροφής και λεηλασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς στα κατεχόμενα. Σύμφωνα με το Άρθρο 1 της Συμβάσης της Χάγης πρέπει να προστατεύσει την πολιτιστική κληρονομιά άσχετα εάν η λεηλασία μπορεί να γίνεται από ιδιώτες.

Η ιστορία είναι γνωστή αφού με την εισβολή και μετά οι Τούρκοι επιδίδονται σε καταστροφές της πολιτιστικής κληρονομιάς στην περιοχή των κατεχομένων. Στην περίπτωση της Κύπρου υπάρχει εφαρμογή των Συμβάσεων και ειδικότερα της Συμβάσης της Χάγης, εκτός φυσικά από την Σύμβαση της Λευκωσίας η οποία επικυρώθηκε το 2017. Το γεγονός της καταστροφής στα κατεχόμενα ήταν πλέον γνωστό στον Διεθνή παράγοντα, (π.χ. περίπτωση της Κανακαριάς). Ακόμα ήταν πλέον πασιφανές ότι ο Τούρκος αρχαιοκάπηλος Aydin Dikmen δρούσε με την «συγκατάθεση» του κατοχικού στρατού (Η Αντιπροσωπεία της Εκκλησίας της Κύπρου στην ΕΕ, 2017). Εάν και το δικαστήριο στο Μόναχο διέταξε την επιστροφή των πολιτιστικών αγαθών που εντοπίστηκαν στην κατοχή του και αναγνωρίστηκαν ότι ανήκουν στην πολιτιστική κληρονομιά της Κύπρου εφαρμόζοντας τις Συμβάσεις, εντούτοις μέχρι στιγμής δεν έχουν επιβληθεί οποιεσδήποτε κυρώσεις στην Τουρκία.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι ακόμα και μέχρι σήμερα η Τουρκία αγνοεί επιδεικτικά την Σύμβαση της Χάγης του 1954 αφού στα κατεχόμενα οι παράνομες ανασκαφές συνεχίζονται. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα πολιτιστικά αγαθά της πλούσιας

πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου να καταλήγουν στο εξωτερικό σε ιδιωτικές συλλογές ή ακόμα και σε οίκους δημοπρασιών. Τα πιο πάνω ήταν από δηλώσεις του Υπουργού Εξωτερικών της Κύπρου Νίκου Χριστοδουλίδη. Ο Υπουργός Εξωτερικών τόνισε παρά τις διάφορες συμβάσεις και πρωτοκόλλα που έχουν επικυρωθεί για την προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς και επιστροφή των πολιτιστικών αγαθών η Τουρκία δεν προβαίνει σε καμία ενέργεια προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου που βρίσκεται στα κατεχόμενα (Sigma Live, 2019).

Επίσης χαρακτηριστική περίπτωση είναι οι ανασκαφές στην Σαλαμίνα που επιδίδονται οι κατοχικές δυνάμεις. Εάν και έχει καταγγελθεί η Τουρκία από την Κυπριακή Δημοκρατία και από την Διεθνή αρχαιολογική κοινότητα για την πράξη αυτή η οποία αντιβαίνει στις συνθήκες στις οποίες επικύρωσε εντούτοις δεν σταμάτησε τις ανασκαφές και δεν τις έχουν επιβληθεί κυρώσεις (Politis, 2019).

Η Σύμβαση της Λευκωσίας του 2017 δεν εφαρμόζεται στις πιο πάνω περιπτώσεις λόγω του ότι δεν έχει αναδρομική ισχύ. Αυτό που θα θέλαμε να δούμε είναι εάν θα εφαρμοστεί στο προσεχές μέλλον.

Η αδιαφορία του Διεθνούς παράγοντα στην περίπτωση της Κύπρου είναι εγκληματική αφού θα μπορούσε να επιβάλει κυρώσεις στην Τουρκία για καταπάτηση των συνθήκων όπου η ίδια επικύρωσε.

Κεφάλαιο 8

Επίλογος

8. Συζήτηση – Συμπέρασμα

Μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι και σήμερα η ανθρωπότητα είναι μάρτυρας μιας titάνιας προσπάθειας που γίνεται από τον διεθνή παράγοντα, από διάφορα κράτη, από οργανισμούς κυβερνητικούς και μη, ακόμα και με ενέργειες απλών ανθρώπων για να προστατεύσουν την πολιτιστική κληρονομιά της ανθρωπότητας.

Αυτή η titάνια προσπάθεια διαφαίνεται από την ίδρυση του οργανισμού UNESCO που έχει ως κύρια αποστολή την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και από διάφορες συμβάσεις που υπέγραψαν και επικύρωσαν διάφορα κράτη. Οι σημαντικότερες από αυτές έχουν αναλυθεί προηγουμένως. Επίσης ο διεθνής παράγοντας, ειδικότερα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, θέσπισε οδηγίες στα κράτη – μέλη για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η θέληση αυτή για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της ανθρωπότητας μεταμορφώνεται και σε πράξεις αφού με την καθοδήγηση και συμμετοχή της Interpol και Europol οι διωκτικές αρχές κατάσχουν χιλιάδες πολιτιστικά αγαθά τα οποία βρίσκονται στα βέβηλα χέρια των αρχαιοκάπηλων, αρκετά από τα οποία επιστρέφουν στην χώρα καταγωγής τους μετά από σχετικές διαδικασίες ενώ πολλοί που εμπλέκονται στο παράνομο αυτό εμπόριο συλλαμβάνονται και οδηγούνται ενώπιον της δικαιοσύνης (π.χ. όπως στην Κύπρο με τις υποθέσεις που οδηγούνται ενώπιον της δικαιοσύνης σύμφωνα με το πίνακα και το γράφημα που παρουσιάσαμε στο Κεφάλαιο 6).

Η σημαντικότητα της προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς διαφαίνεται και από την πρόσφατη εγκληματική δράση των τρομοκρατών της ISIS. Αυτή η τρομοκρατική ομάδα επιδόθηκε σε μια ανελέητη λεηλασία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Συρίας ακόμα και του Ιράκ με στόχο το οικονομικό όφελος όμως και με σκοπό όμως να προβούν σε μια πολιτιστική εθνοκάθαρση για να «σβήσουν» την εθνική ταυτότητα των λαών της Συρίας και του Ιράκ. Ενήργησαν με την λογική ελέγχεις τους ανθρώπους όταν πλέον ελέγχεις τον πολιτισμό τους (Χαινόγλου, 2015). Εκτός φυσικά της πολιτιστικής εθνοκάθαρσης αποκτούσαν οικονομικό όφελος και χρηματοδοτούσαν ενέργειες και

ανθρώπινο δυναμικό για να φέρουν εις πέρας και τρομοκρατικές επιθέσεις σε όλο τον κόσμο ειδικότερα σε χώρες του Δυτικού κόσμου.

Αυτή η πολιτιστική εθνοκάθαρση συμβαίνει και στην Κύπρο, στις κατεχόμενες περιοχές. Οι Τούρκοι ενεργούν με τον ίδιο τρόπο που ενεργούν οι τρομοκράτες της ISIS. Ληλατούν, καταστρέφουν καθώς έχουν την λανθασμένη αντίληψη ότι με το να εξαλείψουν την πολιτιστική κληρονομιά των κατεχόμενων περιοχών της Κύπρου, θα «σβήσουν» τον πολιτιστικό χαρακτήρα των περιοχών αυτών. Αγνοούν φυσικά την λαϊκή ρήση που συνοδεύει πάντα την ιστορία της Κύπρου ότι ο τόπος αυτός «πολλούς αφέντες άλλαξε, δεν άλλαξε καρδιά» (Επιτροπή για την διάσωση της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου, 1985).

Εξετάζοντας εάν οι τέσσερις συμβάσεις εφαρμόζονται στις 4 πασίγνωστες υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας διαπιστώθηκε ότι δεν εφαρμόζονται σε όλες τις περιπτώσεις λόγω ότι δεν έχουν αναδρομική ισχύ και αυτό αφορά τις περιπτώσεις με τα μάρμαρα του Παρθενώνα και την εγκληματική δράση του Cesnola.

Στις άλλες περιπτώσεις, της καταστροφής της Παλμύρας και των ψηφιδωτών της Κανακαριάς εφαρμόζονται οι συμβάσεις, εκτός φυσικά από την Σύμβαση της Λευκωσίας η οποία επικυρώθηκε το 2017, ανάλογα και φυσικά με το χρονικό πλαίσιο της κάθε σύμβασης. Όμως αυτή η εφαρμογή δεν είναι απόλυτη. Εάν και οι ενέργειες του Διεθνούς παράγοντα, ειδικότερα στην καταστροφή της Παλμύρας, χαρακτηρίζονται θετικές, όπου εκτός από την εφαρμογή των συμβάσεων προχώρησε και σε άλλες ενέργειες για να προστατεύσει την πολιτιστική κληρονομιά της Συρίας και του Ιράκ, για την περίπτωση των κατεχομένων η εφαρμογή των συμβάσεων αυτών είναι ανύπαρκτη. Για αυτό μόνο ο Διεθνής παράγοντας μπορεί να λογοδοτήσει την στιγμή που είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός ότι η Τουρκία παραβιάζει τις συμβάσεις η οποία υπέγραψε και επικύρωσε. Αυτό από μόνο του δείχνει και την αδυναμία των συμβάσεων αυτών να εφαρμοστούν, ενώ επίσης δείχνει και την αδυναμία του Διεθνούς παράγοντά να επιβληθεί σε κράτος το οποίο παραβιάζει τις συμβάσεις και να του επιβάλει κυρώσεις.

Πραγματικά γεννάται το ερώτημα εξετάζοντας την περίπτωση της Παλμύρας, όπου ο Διεθνής Παράγοντας και συγκεκριμένα το Συμβούλιο Ασφάλειας, εξέδωσε απόφαση σε όλα τα κράτη να προχωρήσουν σε απαραίτητα μέτρα ώστε να αποτραπεί το παράνομο

εμπόριο πολιτιστικών αγαθών από τις χώρες Συρία και Ιράκ εντούτοις στην περίπτωση της Κύπρου δεν έλαβε τέτοια απόφαση μέχρι στιγμής καθώς η λεηλασία και καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου στα κατεχόμενα συνεχίζεται μέχρι και σήμερα (Sigma Live, 2019). Αυτό από μόνο του αφήνει αναπάντητα ερωτήματα και το βασικότερο από αυτά είναι εάν οι κυρώσεις που επιβάλλονται κατά καιρούς είναι επιλεκτικές και βασικό στοιχείο της επιβολής τους είναι η πολιτική και τα συμφέροντα των χωρών.

Η ενέργεια αυτή του Διεθνούς Παράγοντα να μην καταδικάσει την Τουρκία και να μην της επιβάλει κυρώσεις μέχρι στιγμής αφήνει μια πικρή γεύση για τον Ελληνισμό της Κύπρου. Επίσης αρνητική εξέλιξη είναι το γεγονός ότι ο Τούρκος αρχαιοκάπηλος Aydin Dikmen έχει αποβιώσει πρόσφατα την 17/04/2020 και έχει πάρει πολλά μυστικά μαζί του για το παράνομο εμπόριο που διενεργούσε στα κατεχόμενα (Reporter, 2020). Όμως αυτό δεν πρέπει να αποτρέψει την Κυπριακή Δημοκρατία για προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς και αυτό αποδεικνύεται από την πρωτοβουλία της Κυπριακής Δημοκρατίας σε διάφορες επιχειρήσεις, όπως την επιχείρηση με την ονομασία Pandora, με την πρωτοβουλία της για την σύμβαση της Λευκωσίας το 2017 καθώς και τις διάφορες ενέργειες που γίνονται για εντοπισμό και επαναπατρισμό πολιτιστικών αγαθών της Κύπρου.

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ενός κράτους είναι εφάμιλλη με τη προστασία των συνόρων της. Το πόσο σημαντική είναι η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς αποδεικνύεται από το γεγονός ότι εάν επιτραπεί η καταστροφή της πολιτιστικής κληρονομιάς ενός λαού είναι σαν να σταματήσει να υπάρχει. Ένας λαός αντλεί δύναμη από τις παραδόσεις του, τον πολιτισμό του. Αναπολώντας την ιστορία της Κύπρου, όπου ο Ελληνισμός της Κύπρου μέσα από τις κατακτήσεις και τα διάφορα δεινά που υπέστη στο πέρασμα του χρόνου πέρασε αυτές τις κακουχίες χωρίς να επηρεαστεί και να παρεκκλίνει σε θέματα θρησκείας και της ελληνικότητας του αφού στηρίχτηκε στην παράδοση του, στα έθιμα, στον πολιτισμό του αντλώντας φυσικά δύναμη από τον πολιτιστικό του θησαυρό το οποίο βοήθησε να διατηρήσει την εθνική του ταυτότητα του.

Καταλήγοντας ο διεθνής παράγοντας δηλαδή ο οργανισμός του ΟΗΕ, το συμβούλιο Ασφάλειας, το Διεθνές ποινικό δικαστήριο, πρέπει να προχωρήσουν στην θεσμοθέτηση

ενός νέου νομικού πλαισίου με σκοπό να υποχρεώνει όλα τα κράτη να συμμορφώνονται με όλες τις συμβάσεις άσχετα εάν τις έχουν υπογράψει και επικυρώσει ή όχι. Επίσης να τα υποχρεώνει να προβαίνουν σε όλα τα μέτρα προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως να προβαίνουν σε διασυνοριακούς ελέγχους, έλεγχο μουσείων, οίκων δημοπρασιών, ιδιωτικών συλλογών και να προβαίνουν στην κατάσχεση πολιτιστικών αγαθών τα οποία είναι προϊόν παράνομου εμπορίου και αρχαιοκαπηλίας και επιστροφής στις χώρες καταγωγής τους.

Η πολιτιστική κληρονομιά πρέπει να προστατευτεί γιατί είναι ο συνδεδετικός «κρίκος» του ανθρώπου με την ιστορία του, δηλαδή συνδέει το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον του.

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Αποστολίδης, Α. (2006). Αρχαιοκαπηλία και εμπόριο αρχαιοτήτων: Μουσεία, Έμποροι Τέχνης, Οίκοι Δημοπρασιών, Ιδιωτικές Συλλογές, Εκδόσεις Άγρα, Αθήνα.
2. Αστυνομία Κύπρου, (2020). Έρευνα μέσω ερωτηματολογίου για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς.
3. Βέργου, Μ. (2016). Η προστασία των Πολιτιστικών Αγαθών: Διεθνές, Ευρωπαϊκό και Ελληνικό Δίκαιο.
4. Βικέτος, Α. (2015). Η ιστορία της Παναγίας της Κανακαριάς και των περίφημων ψηφιδωτών της, Ανάκτηση 13 03, 2020 από: <https://www.archaiologia.gr/>
5. Βουδούρη, Δ. (1992). Η Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς στην Προοπτική της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
6. Βουλή των Αντιπρόσωπων, (2013). Έκθεση της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Εξωτερικών και Ευρωπαϊκών Υποθέσεων για το νομοσχέδιο «Ο περί της Συμφωνίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας και του Ελβετικού Ομοσπονδιακού Συμβουλίου για την Εισαγωγή και τον Επαναπατρισμό Πολιτιστικών Αγαθών (Κυρωτικός) Νόμος του 2013», Ανάκτηση 18 02, 2020 από: http://www2.parliament.cy/parliamentgr/008_05f/008_05_4131.htm
7. Βουλή των Αντιπρόσωπων, (2017). Έκθεση κοινοβουλευτικής επιτροπής εξωτερικών και ευρωπαϊκών υποθέσεων, Η Σύμβαση της Λευκωσίας ως εργαλείο Πολιτιστικής Διπλωματίας, Ανάκτηση 17 02, 2020 από: <http://www.parliament.cy/>

8. Γεωργιάδης, Α. (2006). *Προστασία πολιτισμικών αγαθών*. Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα.
9. Γραμματικάκη, Α.Α. (2002). *Διεθνής Διακίνηση Πολιτιστικών Αγαθών και ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλα 2002.
10. Δελλής, Γ. (2004), «*Η πολιτιστική κληρονομία και το δίκαιο*», Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου, Πρακτικά Συνεδρίου 3 – 4 Ιουνίου 2003, Αθήνα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Επιμέλεια Τροβά, Ε.
11. Δημητρίου, Χ. (2015). *Οι Κυπριακές Αρχαιότητες στα Πέρατα του Κόσμου. Αλήθεια*.
12. Δοξανάκη, Τ. (2014). Συλλεκτική πολιτική στο χώρο των μουσείων, *Ανάκτηση 15 2*, 2020 από: <http://hypatia.teiath.gr/xmlui/handle/11400/334>
13. Επιτροπή για την διάσωση της Πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου, (1985). *Κύπρος- 9000 χρονών Έργα Πολιτισμού Ληλατούνται*, Αθήνα: Ακαδημία Αθηνών.
14. Επιτροπή για την προστασία της Πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου, (2002). *Κύπρος: Η Ληλασία ενός πολιτισμού*, Αθήνα: Εκδόσεις της Βουλής των Ελλήνων.
15. Ευρωπαϊκή Ένωση, (1992). «*Κανονισμός (ΕΟΚ) αριθμ. 3911/92 του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την εξαγωγή των πολιτιστικών αγαθών*».
16. Ευρωπαϊκή Ένωση, (1993). «*Οδηγία 93/7/ΕΟΚ του Συμβουλίου, σχετικά με την επιστροφή πολιτιστικών αγαθών που έχουν παράνομα απομακρυνθεί από το έδαφος κράτους μέλους*».
17. Ευρωπαϊκή Ένωση, (2009). «*Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 116/2009 του συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών*».

18. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, (2017). Import Of Cultural Goods Into the European Union, Ανάκτηση 18 02, 2020 από:
https://ec.europa.eu/taxation_customs/business/customs-controls/cultural-goods_en
19. Η Αντιπροσωπεία της Εκκλησίας της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, (2017). Η Υπόθεση Aydin Dikmen, Ανάκτηση 16 03, 2020 από:
<https://www.churchofcypruseu.com/index.php/el-gr/subjects/25-aydin-dikmen-case>
20. Καλατζής, Μ. (2017). Πανευρωπαϊκή επιχείρηση «Πανδώρα». Κατασχέθηκαν 3561 πολιτιστικά αγαθά.
21. Κουσκουβέλης, Ι., Η. (2012). Το διεθνές σύστημα και η «Αραβική Άνοιξη», *Μελέτες Διεθνών Σχέσεων*, Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
22. Κρασιάς, Γ., Α. (2010). Το ισχύον διεθνές νομικό πλαίσιο για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Νομική Σχολή, Τμήμα Νομικής.
23. Κυπριακή Δημοκρατία, (2014), *«Ο περί της συμφωνίας μεταξύ της κυβέρνησης της Κυπριακής Δημοκρατίας και της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας στον τομέα της παρεμπόδισης της κλοπής, των λαθραίων ανασκαφών και της παράνομης εισαγωγής και εξαγωγής πολιτιστικών αγαθών (κυρωτικός) νόμος του 2014»*.
24. Κυπριακή Δημοκρατία, (2020). Καταστροφή πολιτιστικής κληρονομιάς, Ανάκτηση 06 04, 2020 από:
http://www.mfa.gov.cy/mfa/embassies/embassy_stockholm.nsf/ecsw18_gr/ecsw18_gr?OpenDocument
25. Μούλου, Ν. (2015). Οδοιπορικό στην αρχαία Παλμύρα - Γιατί την καταστρέφουν οι τζιχαντιστές, Ανάκτηση 15 03, 2020 από:

<http://newpost.gr/kosmos/484618/odoiporiko-sthn-arxaia-palmyra-giati-thn-katastrefoyn-oi-tzixantistes-ektenes-fwto-reportaz>

26. Μπουτσιούκη, Σ. (2015). Η πολυμελής Πολιτιστική Διπλωματία. Διεθνείς Οργανισμοί και Διεθνείς Συλλογικές Πρωτοβουλίες, Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών Πανεπιστήμιο Μακεδονίας, *Κεφάλαιο 4*, 61-94.
27. Μυλωνόπουλος, Δ. (2006). Η διεθνής έννομη προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος σε περίοδο εχθροπραξιών, *Περιβάλλον και Δίκαιο*, 4 (2006), 561-569.
28. Νικηταρά, Σ. (2017). Η Σύμβαση της Λευκωσίας και η σημασία της: Η Συρία εκπέμπει "SOS".
29. Νόμος για τις Αρχαιότητες, (2014). Κυπριακή Δημοκρατία, «Νόμος για τις Αρχαιότητες, Κεφ. 31».
30. Ξένου, Α. (2015). Η απειλούμενη πολιτιστική κληρονομιά στο πλαίσιο των ένοπλων συρράξεων Το νομικό πλαίσιο: Η προστασία, τα κενά και οι προοπτικές, Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου, 2015.
31. Ριτζαλέου, Μ. (2016). Χριστάκης Χατζηπροδρόμου: *Ο ακούραστος κυνηγός των αρχαιοκάπηλων του «Αττίλα»*.
32. Σιμόπουλος, Κ. (2003). *Η λεηλασία και καταστροφή των ελληνικών αρχαιοτήτων*. 4η έκδοση, Αθήνα: Εκδόσεις Στάχυ.
33. Σουλιώτης, Γ. (2017). Αρχαιότητες από Συρία και Ιράκ αναζητεί η Europol. Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, Ανακτήθηκε 10 04, 2020 από:
<https://www.kathimerini.gr/893046/article/epikairothta/ellada/arxaiothtes-apo-syria-kai-irak-anazhtei-h-europol>

34. Σοφοκλέους, Σ. (2001). Περιβαλλοντική και Πολιτιστική Κληρονομιά της Κύπρου: Διάσωση, Συντήρηση, Πρόληψη, Έκδοση του Κέντρου Πολιτιστικής Κληρονομιάς, 2001.
35. Στυλιανού, Π. (1987). Η Σύληψη της Πολιτιστικής Κληρονομιάς στην Κατεχομένη Κύπρο, Α΄ Σειρά: Ιστορικές και Αρχαιακές εκδόσεις, Χ, Λευκωσία, 1987.
36. Υπουργείο Εξωτερικών Ελλάδας, (2015). Η Ουνέσκο και ο ρόλος της, Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Ελλάδος στην Ουνέσκο, Ανάκτηση 13 02, 2020 από:
<http://www.mfa.gr/missionsabroad/unesco/greece-in-organization/unesco-kai-rolos.html>,
37. Υπουργείο Εξωτερικών Κύπρου, (2016). Καταστροφή Πολιτιστικής Κληρονομιάς στα Κατεχόμενα, Ανάκτηση 13 03, 2020 από:
http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2016.nsf/mfa16_gr/mfa16_gr?OpenDocument
38. Φιλίας, Β. (2000). Κοινωνιολογία του πολιτισμού - Βασικές οροθετήσεις και κατευθύνσεις, τόμος Α', Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2000.
39. Χαινόγλου, Κ. (2015). Ειδικά θέματα προστασίας πολιτιστικής κληρονομιάς: Πολιτιστική γενοκτονία, πολιτιστική κάθαρση και η εφαρμογή των κανόνων διεθνούς δικαίου στην περίπτωση του ISIS.
40. Χειριανίδου, Μ., Β. (2019). Η Προστασία της Πολιτιστικής Κληρονομιάς σε Ένοπλες Συρράξεις, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2019.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

1. Al – Youm, A. (2017). Egypt awaits return of stolen Ramses II ship from Cyprus.
2. Angouri, J., et all. (2017). Discourses of cultural heritage in times of crisis: The case of the Parthenon Marbles, *Journal of Sociolinguistics*, 21(2), 208-237.
3. Bergstein, M. (2016). Palmyra and Palmyra: Look on These Stones, Ye Mighty, And Despair, *Arion: A Journal of Humanities and the Classics*, 24, (2),13-38.
4. Bouchenaki, M. (2003). *The interdependency of the tangible and intangible cultural heritage*. In: 14th ICOMOS General Assembly and Scientific Symposium: “Place, memory, meaning: preserving intangible values in monuments and sites”, Victoria Falls, Zimbabwe.
5. Brodie, N. (2005), «Historical and Social Perspectives on the Regulations of the International Trade in Archaeological Objects: The Examples of Greece and India», *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, Vol. 38, num. 4.
6. Cesnola, L. (1877). *Cyprus: Its Ancient Cities, Tombs and Temples*. London.
7. CNN Greece, (2018). Αγαλματίδια ανεκτίμητης αξίας από την Παλμύρα εντοπιστήκαν στα Γλυκά Νερά, Ανάκτηση 16 02, 2020 από:
[https://www.cnn.gr/news/ellada/story/147977/agalmatidia-anektimitis-axias-
apo-tin-palmyra-entopistikan-sta-glyka-nera](https://www.cnn.gr/news/ellada/story/147977/agalmatidia-anektimitis-axias-apo-tin-palmyra-entopistikan-sta-glyka-nera)
8. Council of Europe (2017). Council of Europe Convention on offences relating to Cultural Property.

Ανακτήθηκε 17 02, 2020 από: [https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-
/conventions/rms/0900001680710435](https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680710435)

9. Cyprus National Commission for UNESCO, (2020). Προστασία Πολιτιστικών Αγαθών σε περίπτωση Ένοπλης Σύρραξης, Ανάκτηση 13 2, 2020 από:
<http://www.unesco.org.cy/ProgrammesProstasia Politistikon Agathon se periptosi Enoplis Syrraksis,GR-PROGRAMMES-04-05,GR>
10. Eur – Lex, (2014). Επιστροφή πολιτιστικών αγαθών που έχουν απομακρυνθεί παράνομα από άλλη χώρα της ΕΕ, Ανάκτηση 18 02, 2020 από:
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=LEGISSUM:10_2
11. European Parliament, (2014). Return of illegally exported cultural objects: Simpler Rules Approved by Culture MEPs, Ανάκτηση 15 02, 2020 από:
<http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20140407IPR42640/return-of-illegally-exported-cultural-objects-culture-meps-back-simpler-rules>
12. European Union, (2010), «Consolidated Treaties: Chapter of Fundamental Rights», Printed in Belgium.
13. Evans, J., A. (2001). The Parthenon Marbles Past and Future, *Contemporary Review*, 279, 212-218.
14. Gregoratti, L. (2017). Palmyra: Lost Treasure Recaptured in Words, Ανάκτηση 15 03, 2020 από: <https://www.historytoday.com/reviews/lost-treasure-recaptured-words>
15. Grose, K., T. (2019). Who owns Culture? Ανάκτηση 18 03, 2020 από:
<https://www.usnews.com/news/best-countries/articles/2019-02-07/greece-uk-spar-over-ownership-of-classic-sculptures>
16. Hamilakis, Y. (1999). Stories from Exile: Fragments from the Cultural Biography of the Parthenon (or “Elgin”) Marbles», *World Archaeology*, 31(2), 303–20.
17. History Extra, (2015). 8 facts about the Elgin Marbles, Ανάκτηση 19 03, 2020 από:
<https://www.historyextra.com/period/ancient-greece/7-facts-about-the-elgin-marbles/>

18. Interpol, (2019). More than 18000 objects and 59 arrested in operation targeting cultural goods, Ανάκτηση 29 02, 2020 από: <https://www.interpol.int/en/News-and-Events/News/2019/More-than-18-000-objects-seized-and-59-arrested-in-operation-targeting-cultural-goods>
19. Interpol, (2019). Protecting Cultural Heritage through Interagency Cooperation, Ανάκτηση 21 03, 2020 από: <https://www.interpol.int/en/News-and-Events/News/2019/Protecting-cultural-heritage-through-interagency-cooperation>
20. Ipsos, (1998). Public and MPs would return the Elgin Marbles, Ανάκτηση 19 03, 2020 από: <https://www.ipsos.com/ipsos-mori/en-uk/public-and-mps-would-return-elgin-marbles>
21. Keane, D. (2004). The failure to protect cultural property in wartime”, *De-Paul-LCA Journal of Arts and Entertainment Law, Special Edition: Art and War*,1 (14), 1-38.
22. Merryman, H., J. (1985). Thinking About the Elgin Marbles, *Michigan Law Review* 83, (8), 1880-1923.
23. Merryman, J., H. (2015). Two Ways of Thinking about Cultural Property, *The American Journal of International Law*, 80, (4), 831-853.
24. O’ Keefe, R. (1999). The meaning of ‘cultural property’ under the 1954 Hague Convention”, *Netherlands International Law Review* 46 (1), 25-56.
25. Philenews, (2017). Άλμα η Σύμβαση της Λευκωσίας, Ανάκτηση 17 02, 2020 από: <https://www.philenews.com/eidiseis/politiki/article/400160/alma-i-symbasi-tis-lefkosias>
26. Politis, (2019). Για τη «Σαλαμίνα της Κύπρος», Ανάκτηση 08 04, 2020 από: <http://parathyro.politis.com.cy/2019/10/gia-ti-salamina-tis-kypros/>

27. Reporter, (2020). Πέθανε ο Τούρκος αρχαιοκάπηλος Ντικμέν – Ο άνθρωπος πίσω από το λαθρεμπόριο θησαυρών στα κατεχόμενα, Ανάκτηση 27 04, 2020 από: <http://www.reporter.com.cy/>
28. Schabas, W. (2000). *Genocide in International Law: The crime of crimes*. Cambridge: Cambridge University Press.
29. Sigma Live, (2019). ΥΠΕΞ: Η Τουρκία προβαίνει σε παράνομες ανασκαφές στα κατεχόμενα, Ανάκτηση 2 4, 2020 από: <https://www.sigmalive.com/news/politics/593627/ypeksi-tourkia-provainei-se-paranomes-anaskafes-sta-katexomena>
30. Stanley – Price, N. (2018). Illicit excavation: the trial of Alessandro Palma di Cesnola in Cyprus in 1878, *The Antiquaries Journal*, 98, 297–317.
31. UNESCO, (2019). What is meant by "cultural heritage"? Ανάκτηση 13 2, 2020 από: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/illicit-trafficking-of-cultural-property/unesco-database-of-national-cultural-heritage-laws/frequently-asked-questions/definition-of-the-cultural-heritage/>
32. UNESCO, (2018). 1954 Hague Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed Conflict, Ανάκτηση 13 2, 2020 από: <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/armed-conflict-and-heritage/convention-and-protocols/1954-hague-convention/>
33. UNESCO, (2020). Protocol to the Convention for the Protection of Cultural Property in the Event of Armed conflict 1954, Ανάκτηση 13 2, 2020 από http://portal.unesco.org/en/ev.phpURL_ID=15391&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html
34. UNIDROIT, (1995). UNIDROIT Convention on Stolen or Illegally exported cultural objects, Ανάκτηση 17 02, 2020 από: <http://www.unidroit.org/instruments/cultural-property/1995-convention>

35. United Nation Security Council (2015). S/RES/2199 (2015). Ανακτήθηκε 02 04, 2020, από: <https://www.un.org/securitycouncil/content/sres2199-2015>
36. Vecco, M. (2010). A Definition of Cultural Heritage: From the tangible to the intangible, *Journal of Cultural Heritage*, 11(3), 321-324.
37. Walk of Truth, (2019). Four Looted Frescoes Delivered to the Republic of Cyprus, Ανάκτηση 15 02, 2020 από: <https://walkoftruth.com/four-fragments-looted-frescoes-occupied-cyprus-return-home/>
38. Warner, M. (2016). The Last Poor from a Bleeding Land: The Failure of International Law to protect Syrian Antiquities, *Brooklyn Journal of International Law*, 42 (1), 481-523.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

Ημί - Δομημένο ερωτηματολόγιο.
1. Εάν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία για τις υποθέσεις αρχαιοκαπηλίας στην Κύπρο τα τελευταία χρόνια;
2. Εάν υπάρχουν περιπτώσεις όπου εντοπίστηκαν στην Κύπρο πολιτιστικά αγαθά άλλων χωρών και τι απέγιναν;
3. Εάν υπάρχει συνεργασία με άλλες χώρες;
4. Εάν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία για το μέγεθος της αρχαιοκαπηλίας στα κατεχόμενα;
5. Εάν υπάρχει συνεργασία με τις κατοχικές αρχές σχετικά με θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς και εάν ναι σε ποιες και πόσες περιπτώσεις συνεργαστήκαμε;
6. Εάν έχουμε καταγγείλει την Τουρκία αφού παραβιάζει την Συνθήκη της Χάγης του 1954 για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στα κατεχόμενα και εάν τις έχουν επιβληθεί κυρώσεις;
7. Ποιες είναι οι δραστηριότητες του εν λόγω γραφείου και της Κυπριακής Αστυνομίας γενικότερα σε σχέση με την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς;